

**Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút**

**Edícia: Porovnávacie analýzy
20/2024**

Reedukačné a resocializačné centrá vo vybraných štátoch

Martina Hogenová

**Bratislava
september 2024**

Postavenie odboru Parlamentný inštitút definuje § 144 zákona NR SR č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky, podľa ktorého Parlamentný inštitút plní informačné, vzdelávacie a dokumentačné úlohy súvisiace s činnosťou NR SR a jej poslancov. Súčasťou odboru je aj oddelenie Parlamentná knižnica a oddelenie Parlamentný archív.

V rámci informačnej činnosti odbor Parlamentný inštitút vydáva spravidla tieto informačno-analytické materiály:

V oblasti vzdelávania Parlamentný inštitút zastrešuje úvodné inštruktážne semináre najmä pre novozvolených poslancov, účasť Kancelárie NR SR na parlamentnej rozvojovej spolupráci určenej pre zahraničné parlamenty, stážový program pre študentov vysokých škôl, ako aj ďalšiu vzdelávaciu, prednáškovú a publikačnú činnosť.

Reedukačné a resocializačné centrá vo vybraných štátoch

Anotácia

Analýza sa venuje reedukačným a resocializačným zariadeniam centrá ako súčasťou špeciálno-výchovných zariadení, hrajúcich dôležitú úlohu pri znovuzačleňovaní detí a mladistvých, ktorí si vyžadujú špeciálnu starostlivosť, do vzdelávania a do bežného života. Cieľom analýzy je porovnať spoločné a odlišné prístupy vybraných štátov k riešeniu danej problematiky.

Kľúčové slová

výchova a vzdelávanie, deti a mládež, reedukačné zariadenie, resocializačné zariadenie, ochrana detí, výchovné zariadenia

Re-education and resocialization centres in selected states

Annotation

The analysis focuses on re-education and resocialization centres as part of special education facilities. They play an important role in the reintegration of children and adolescents who require special care into education and normal life. The aim of the analysis is to compare the common and different approaches in selected countries to solving the given problem.

Keywords

education, children and youth, re-education facility, resocialization facility, child protection, educational facilities

Vypracovala: Ing. Martina Hogenová, odbor Parlamentný inštitút

Schválila: PhDr. Natália Petranská Rolková, PhD., riaditeľka PI

Materiál slúži najmä pre poslancov Národnej rady Slovenskej republiky a zamestnancov Kancelárie NR SR a nemôže v plnej miere nahrádzať právne alebo iné odborné poradenstvo v danej oblasti. Zverejňovanie materiálu je možné iba so súhlasom odboru Parlamentný inštitút a autorov. Údaje, použité v materiáli, sú aktuálne k dátumu jeho zverejnenia. Materiál neprešiel jazykovou úpravou.

Obsah

1. Úvod a situácia v Slovenskej republike	5
2. Ďalšie štáty	14
2.1 Česká republika	14
2.2 Chorvátsko	17
2.3 Francúzsko	20
2.4 Maďarsko.....	22
2.5 Nemecko.....	25
2.6 Poľsko	27
2.7 Spojené kráľovstvo	33
3. Zhrnutie a záver.....	37
4. Zdroje	40

1. Úvod a situácia v Slovenskej republike

Poslaním reedukačných centier je výchova sociálne, mravne a emocionálne narušených detí, u ktorých sa zistili také nedostatky v sociálnej prispôsobivosti, v osobnostných vlastnostiach a charakterovom vývine, že ich výchova a vzdelávanie v iných zariadeniach alebo v prirodzenom rodinnom prostredí by nevedli k náprave.

Reedukačné centrum v SR¹

- patrí medzi špeciálne výchovné zariadenia (spolu s diagnostickým centrom a liečebno-výchovným sanatóriom). Činnosť reedukačného centra upravuje [zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní \(školský zákon\) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov](#) a [vyhláška č. 323/2008 Z. z. o špeciálnych výchovných zariadeniach](#),
- poskytuje deťom výchovu a vzdelávanie zamerané na optimalizáciu ich psychosociálneho vývinu, odstraňovanie porúch správania a vytvorenie predpokladov na ich osobnostnú a sociálnu integráciu,
- na základe výchovno-vzdelávacieho programu a individuálneho reedukačného programu poskytuje deťom do veku 18 rokov (s možnosťou predĺženia o jeden rok) výchovu, vzdelávanie a prípravu na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia.

Vývoj výchovných zariadení v SR po roku 1993²

Po osamostatnení Slovenska v roku 1993 sa parlament uzniesol na *zákone NR SR č. 279/1993 Z. z. o školských zariadeniach*. Výchovné zariadenia boli rozdelené na **zariadenia výchovnej prevencie** a na **zariadenia náhradnej výchovy**.

- **Zariadenia výchovnej prevencie:**
 - centrum výchovnej a psychologickkej prevencie,
 - liečebno-výchovné sanatórium a diagnostické centrum.
- **Zariadenia náhradnej výchovy:**
 - detský domov, reedukačný detský domov a
 - reedukačný domov pre mládež.

Zariadenia náhradnej výchovy sa diferencovali spravidla podľa špecifických výchovných potrieb detí. Od roku 1997 boli z tohto zákona vyňaté detské domovy. Diagnostické centrá sa od roku 2002 vyjadrovali o premiestnení umiestnených detí do iného zariadenia náhradnej výchovy na základe opakovaného diagnostického pobytu, začali sa vypracovávať diagnostické správy o dieťati a zriadili sa záchytné oddelenia.

¹ Reedukačné centrum. Dostupné na: <https://www.direktor.sk/sk/casopis/manazment-skoly-v-praxi/reedukacne-centrum-m-342.html>

² Emailová komunikácia s Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR, podklady k Slovenskej republike a k Českej republike, dňa 26.6.2024.

Reedukačné centrá sa zriaďovali podľa potreby, prípadne si zriaďovali oddelenia so zvýšenou zdravotnou starostlivosťou, so zvýšenou výchovnou starostlivosťou, s liečebno-výchovným režimom, s ochranným režimom a pre matky s deťmi. V špeciálnych výchovných zariadeniach, v ktorých sa vykonávala náhradná výchova, sa zriaďovali ochranné miestnosti. Reedukačné centrá sa začali vnútorne diferencovať podľa veku a mohli sa zriaďovať oddelenia pre deti vyžadujúce zvýšenú starostlivosť, s ochranným režimom, s otvoreným režimom a pre maloleté matky s deťmi. Od roku 2022 sa oddelenia s ochranným režimom zmenili na oddelenia s ochranným uzavretým režimom a oddelenia pre neplnoleté matky s deťmi. **Liečebno-výchovné sanatóriá** začali poskytovať starostlivosť od roku 2008.

Aktuálna legislatíva k špeciálnym výchovným zariadeniam

- Zákon č. [245/2008](#) Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- Zákon č. [305/2005](#) Z. z. o rodine, kuratele o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele;
- Vyhláška č. [323/2008](#) Z. z. o špeciálnych výchovných zariadeniach;
- Zákon č. [300/2005](#) Z. z. trestný zákon – § 94 a 102

Špeciálne výchovné zariadenia na umiestnenie maloletých

Podľa *správy*³ o situácii v reedukačných centrách existuje na Slovensku **25 špeciálnych výchovných zariadení** (ďalej len ŠVZ). Ich činnosť je riadená *zákonom č. 245/2008* Z. z. (*školský zákon*).

Do roku 2021 patrila správa zariadení do kompetencie Ministerstva vnútra SR, **do portfólia ministerstva školstva sa dostala od roku 2022.**

Vo výchovných zariadeniach je **nedostatok odborných i pedagogických zamestnancov** vzhľadom na narastajúce špecifické potreby umiestnených detí. Budovy, v ktorých sú deti umiestňované, sú neúčelné, v tretine zariadení je uzatvorená klíma a **deti potvrdili šikanovanie**.⁴

Špeciálne výchovné zariadenia sa delia na tri typy:⁵

- diagnostické centrá (ďalej len DC),
- liečebno-výchovné sanatóriá (ďalej len LVS) a
- **reedukačné centrá.**

³ *Správa o všetkých prijatých opatreniach zodpovedných orgánov na odstránenie zistených nedostatkov v Správe Generálnej prokuratúry SR o stave zákonnosti v reedukačných centrách z 15. 1. 2024*, interný materiál prerokovaný na 10. schôdzi Výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport dňa 6. 6. 2024, vzatý na vedomie uznesením č. [25/2024](#).

⁴ Štátna školská inšpekcia. Dostupné na: <https://www.ssi.sk/2023/07/11/ani-jedna-budova-reedukacneho-centra-nema-oddelenie-s-ochrannym-uzatvorenym-rezimom/>

⁵ Špeciálne výchovné zariadenia. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/specialne-vychovne-zariadenia/>

Zhrnutie

Počet zariadení	25 špeciálnych výchovných zariadení
Typy zariadení	- diagnostické centrá – 5 - reedukačné centrá – 13 - liečebno-výchovné sanatóriá – 7
Reedukačné centrá počet	prevažne s otvoreným režimom 13
Na základe rozhodnutia súdu	Aktuálne umiestnených 17 detí
Trestná zodpovednosť mladistvého	14 – 18 rokov; pri trestnom čine sexuálneho zneužívania až od 15 rokov
Počet detí	Vo všetkých 13 reedukačných centrách spolu 582 detí
Vek detí	do 18 rokov s možnosťou predĺženia o jeden rok
pohlavie	70 % tvoria chlapci
Domovy pre neplnoleté matky	áno
Najčastejšie dôvody	- Zanedbaná výchova - Alkoholizmus rodičov - Psychiatrické diagnózy detí
Problémy zariadení	Nedostatok personálu (pedagogickí a odborní zamestnanci) Nekvalifikovaný personál Dodržiavanie ľudských práv a základných slobôd Nevhodné ubytovacie podmienky v zariadeniach Materiálno technické a hygienické nedostatky
Detenčné zariadenie pre mladistvých	Nemáme
Súd pre mladistvých	nemáme
Ústav na výkon trestu	Ústav na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých v Sučanoch

- **Diagnostické centrum**

Diagnostické centrum sa v zmysle školského zákona a vyhlášky [č. 323/2008](#) o špeciálnych výchovných zariadeniach (ďalej „vyhláška o ŠVZ“) zameriava na diagnostickú, psychologickú, psychoterapeutickú a výchovno-vzdelávaciu starostlivosť detí. Cieľom je zistenie aktuálneho stavu vzdelanosti a reedukácie, vedomostí, zručností, schopností a návykov a na určenie vhodných postupov vedúcich k ich náprave. Právnym podkladom pre prijatie dieťaťa je rozhodnutie súdu alebo písomná žiadosť rodiča o dobrovoľný diagnostický pobyt.

- **Liečebno-výchovné sanatórium**

Liečebno-výchovné sanatórium v zmysle školského zákona a vyhlášky o ŠVZ poskytuje psychologickú, psychoterapeutickú starostlivosť a výchovu a vzdelávanie deťom s vývinovou poruchou učenia a deťom s poruchami aktivity a pozornosti, u ktorých ambulatná starostlivosť nevedla k náprave.

Právnym podkladom na umiestňovanie detí do liečebno-výchovného sanatória je:

- žiadosť zákonného zástupcu dieťaťa,
- právoplatné rozhodnutie súdu o uložení výchovného opatrenia,
- právoplatné rozhodnutie súdu alebo príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately o uložení výchovného opatrenia, ak ide o denné zariadenie.

- **Reedukačné centrá**

Reedukačné centrá (RC) poskytujú starostlivosť na základe § 122 školského zákona. Ich **aktuálny počet je 13**, a sú v zriaďovateľskej kompetencii Regionálnych úradov školskej správy (ďalej RÚŠŠ)⁶. Systém ŠVZ dopĺňa 5 diagnostických centier a 7 liečebno-výchovných sanatórií. Jediný kraj bez RC je Žilinský, ale fungujú v ňom dva iné typy ŠVZ.

Do reedukačného centra sa prijímajú deti na základe:

- žiadosti zákonného zástupcu,
- neodkladného opatrenia súdu podľa osobitného predpisu,
- rozhodnutia súdu o uložení ochrannej výchovy,
- rozhodnutia súdu o uložení výchovného opatrenia,
- rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti.

V súlade s § 122, odseku 3 školského zákona sa reedukačné centrá podľa vnútornej organizácie môžu diferencovať na:

- reedukačné centrá pre deti do 15 rokov, prípadne do ukončenia povinnej školskej dochádzky v základnej škole,
- reedukačné centrá pre deti od 15 rokov,
- reedukačné centrá pre deti do ukončenia ich prípravy na povolanie.

V reedukačnom centre sa môžu zriaďovať podľa potreby oddelenia:

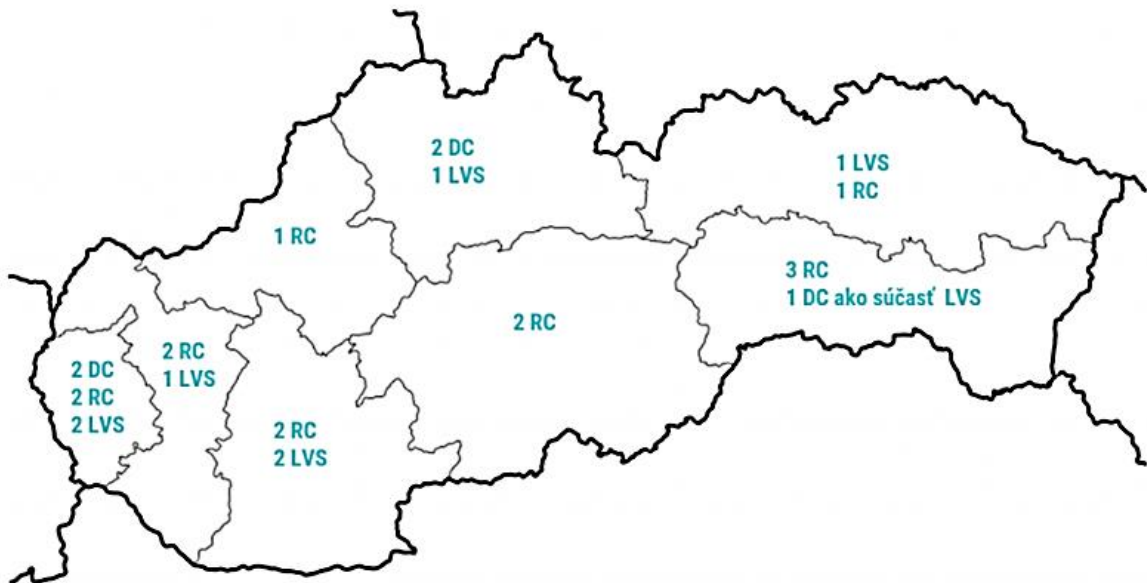
- pre deti vyžadujúce zvýšenú starostlivosť,
- s ochranným režimom,
- s otvoreným režimom,
- pre maloleté matky s deťmi.

Do reedukačného centra sa prijímajú deti po absolvovaní diagnostiky. Individuálne reedukačné programy vychádzajú jednak z potreby individualizácie procesu v reedukačných centrách a jednak z potreby unifikovať a štandardizovať postupy psychologickéj diagnostiky a reedukácie. Sledujú pokrok detí a žiakov v centrách. Cieľom je odborné precizovanie, humanizácia a komplexné zefektívnenie reedukačného procesu.⁷

⁶ V minulosti fungovalo aj cirkevné RC v Medzilaborciach, ktoré však bolo na vlastnú žiadosť vyradené zo siete. Dnes funguje ako centrum pre deti a rodiny.

⁷ Reedukačné centrá. Dostupné na: https://www.statpedu.sk/files/sk/svp/statne-vychovne-programy/statny_vychovny_program_pre_redukacne_centrum.pdf

Mapa 1: Regionálne rozloženie ŠVZ vrátane reedukačných centier

Zdroj: [Štátna školská inšpekcia](#)

Platné pravidlá umožňujú v RC pre deti vyžadujúce zvýšenú starostlivosť zriadiť oddelenie s ochranným uzavretým režimom, s otvoreným režimom a pre nepľnoleté matky s deťmi. V súčasnosti sú zriadené **reedukačné centrá prevažne s otvoreným režimom**.⁸ Na základe rozhodnutia súdu o ochranej výchove by malo byť v oddeleniach s ochranným uzavretým režimom **aktuálne umiestnených 17 detí**, ale v súčasnosti je k dispozícii iba jedno oddelenie s ochranným uzavretým režimom s kapacitou 6 miest.

Vyššie **70 % detí zaradených do reedukačných centier tvoria chlapci**. Väčšina centier sa špecializuje na jedno pohlavie, výnimku tvoria RC Čerenčany, RC Košice Bankov a RC Bačkov, ktoré prijímajú deti oboch pohlaví. Najviac detí sa do centier dostane na základe ústavnej starostlivosti (40 %) a neodkladného opatrenia (38 %), v menšej miere sú zastúpené výchovné opatrenia (16 %), ochranná výchova (4 %) a žiadosť zákonného zástupcu (2 %).

Aktuálny počet detí umiestnených v jednotlivých RC uvádza *tabuľka č. 1*. Počet detí umiestnených v RC a dôvody ich umiestnenia na základe rozhodnutia súdu sa často menia a to aj počas školského roka.

⁸ Výnimky tvoria RC Chalmová Bystrica, ktoré je so zvýšenou starostlivosťou, RC pre nepľnoleté matky s deťmi v Zlatých Moravciach a RC v Košiciach Bankov, ktoré je vnútorne diferencované. RC vo Veľkých Levároch si zriadilo vo februári 2023 jedno oddelenie s ochranným uzavretým režimom s kapacitou 6 miest.

Tabuľka 1: Základné údaje obsadenosti RC (marec 2024)

Kraj	Obec	Kapacita	Počet umiestnených	Naplnenosť kapacít	Priemerný počet zamestnancov
BA	Sološnica	48	39	-9	45,7
BA	Veľké Leváre	48	43	-5	44,9
TT	Hlohovec	40	37	-3	46,5
TT	Trstín	25	25	0	45,7
TN	Bystričany	18	12	-6	23
NR	Vráble	24	18	-6	34,7
NR	Zlaté Moravce	58	40	-18	65,7
BB	Tornaľa	48	39	-9	45,6
BB	Čerenčany	64	47	-17	57,6
PO	Levoča	27	27	0	35,6
KE	Košice-Sever	48	32	-16	48,3
KE	Mlynky	48	38	-10	46,6
KE	Bačkov	48	39	-9	42,6
SPOLU		544	436	-108	582,5

Zdroj: Správa o všetkých opatreniach zodpovedných orgánov na odstránenie zistených nedostatkov v správe Generálnej prokuratúry z 15.1.2024 (interný materiál predložený Výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport)

Medzi najčastejšie dôvody umiestňovania detí do reedukačných centier (tabuľka 2; schéma 1) patrí **zanedbaná alebo nezvládnutá výchova a alkoholizmus rodičov**. Uvedené faktory spôsobujú vážne poruchy správania detí, najmä ak predtým nedostali správnu odbornú starostlivosť a neboli uplatnené účinné preventívne ani ambulantly intervencie.

V ostatných rokoch v zariadeniach pribúdajú **deti s ťažkými psychiatrickými diagnózami**, ktorých zdravotný stav si vyžaduje intervencie presahujúce možnosti a ciele výchovy a vzdelávania. Narastá počet detí s duševnou poruchou, poruchou správania, často v kombinácii obidvoch porúch, neraz s pridruženým mentálnym postihnutím. Nie je možné ich umiestniť do bežných skupín. Zároveň tieto deti majú iné potreby a vyžadujú si osobitý prístup k výchove a vzdelávaniu.

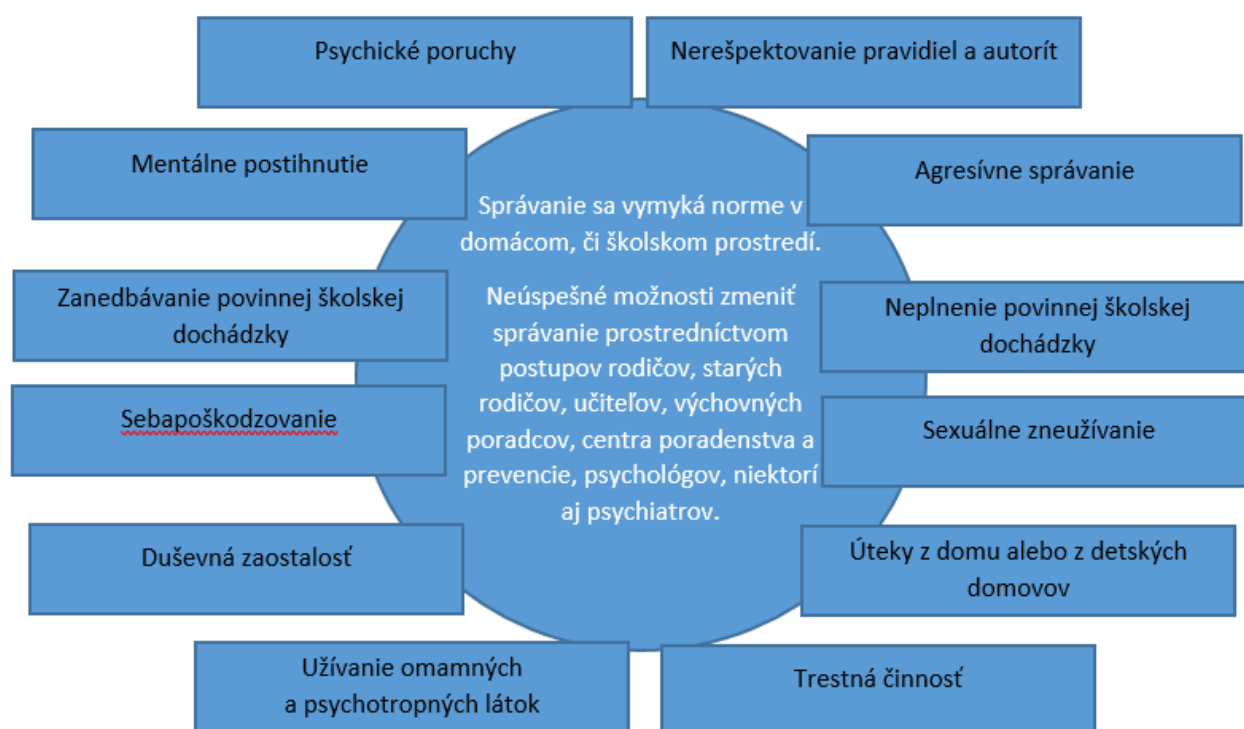
Deťom s **psychiatrickou diagnózou ťažkého stupňa pedagogickí a odborní zamestnanci ŠVZ nedokážu zabezpečiť kvalifikovanú pomoc**. Pre takéto deti je potrebné zabezpečiť zdravotnícku starostlivosť v špecializovanom zdravotníckom zariadení.

Tabuľka 2: Počet umiestnených detí v RC podľa pohlavia a dôvodov umiestnenia

Kraj	Obec	Chlapci	Dievčatá	Ústavná starostlivosť	Žiadosť zákonného zástupcu	Ochranná výchova	Výchovné opatrenia	Neodkladné opatrenia
BA	Sološnica	39	0	7	0	3	2	27
BA	Veľké Leváre	43	0	24	0	7	4	8
TT	Hlohovec	37	0	17	0	0	3	17
TT	Trstín	0	25	12	0	0	7	6
TN	Bystričany	12	0	9	0	0	1	2
NR	Vráble	18	0	0	0	0	2	16
NR	Zlaté Moravce	0	40	15	3	1	12	9
BB	Tornaľa	39	0	26	0	2	4	7
BB	Čerenčany	29	18	8	4	0	15	20
PO	Levoča	0	27	14	2	0	2	9
KE	Košice-Sever	27	5	13	0	0	3	16
KE	Mlynky	38	0	16	0	3	8	11
KE	Bačkov	24	15	15	0	1	5	18
SPOLU		306	130	176	9	17	68	166

Zdroj: Správa o všetkých opatreniach zodpovedných orgánov na odstránenie zistených nedostatkov v správe Generálnej prokuratúry z 15.1.2024

Schéma 1: Dôvody umiestňovania detí do RC

V reedukačných centrách pôsobia pedagogickí zamestnanci, odborní zamestnanci a nepedagogickí zamestnanci. Podľa § 13 vyhlášky o ŠVZ sú požiadavky na **personálne zabezpečenie** takéto:

- riaditeľ, zástupca riaditeľa, vedúci vychovávateľ, pomocný vychovávateľ, špeciálny pedagóg, liečebný pedagóg, psychológ, logopéd, sociálny pracovník, asistent učiteľa a majster odbornej výchovy. Ďalšiu činnosť zabezpečujú zdravotnícky pracovník, hospodársky, administratívny a prevádzkový zamestnanec.

Reedukačné centrá v súčasnosti **nedokážu plnohodnotne obsadzovať miesta kvalifikovaných pedagogických a odborných zamestnancov**. Najväčším problémom je však obsadenie pozícií **psychológa a liečebného pedagóga**. V oblasti zdravotnej starostlivosti o dieťa v RC je náročné získať zmluvnú spoluprácu so zdravotným personálom ako je pedopsychiater a ďalší. Okrem všeobecného nedostatku odborníkov a špecialistov je osobitým problémom RC strach perspektívnych zamestnancov z práce v takomto type zariadenia a zhoršujúce sa správanie klientov.

Psychiatrická starostlivosť o deti a mládež

Proces diagnostikovania v Slovenskej republike (rovnako ako v Českej) sa riadi súčasne platným systémom **Medzinárodnej klasifikácie chorôb, 10. revíziou**. Tá problematiku delikvencie čiastočne chápe v rámci kategórie v kapitole V „*Duševné poruchy a poruchy správania*“. Tie sú charakterizované opakujúcim sa a trvalým obrazom disociálneho, agresívneho a vzdorovitého správania.

Na Slovensku **nie je zriadené detenčné zariadenie pre mladistvých**⁹, ani detské oddelenie v detenčnom zariadení určenom pre dospelých, kde by mohli byť tieto deti umiestnené, preto sa umiestňujú **na základe súdneho rozhodnutia do reedukačných centier**.

Zhodnotenie Generálnej prokuratúry SR o stave zákonnosti v reedukačných centrách

Na základe zistení (*Zhodnotenie Generálnej prokuratúry Slovenskej Republiky o stave zákonnosti v reedukačných centrách*)¹⁰ Generálna prokuratúra SR považuje za **nevyhnutnú transformáciu reedukačných centier** na zariadenia, ktoré nebudú pre umiestnené deti len „školským internátom“, ale v ktorých im bude skutočne **zabezpečená adekvátne odborná starostlivosť primeraná individuálnym potrebám dieťaťa**.

Generálna prokuratúra SR navrhuje komplexnú systémovú zmenu činnosti reedukačných centier, na ktorej budú participovať Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo spravodlivosti SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, verejný ochranca práv, komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím a komisár pre deti.

⁹ Nedávno bol otvorený prvý detenčný ústav v Hronovciach, ktorý je síce iba pre dospelých odsúdených, ktorým bola vo výkone trestu odňatia slobody zistená duševná porucha. Dostupne na: <https://www.duh.sk/>

¹⁰ Zhodnotenie Generálnej prokuratúry SR o stave zákonnosti v reedukačných centrách (2023). Dostupné na: https://www.genpro.gov.sk/fileadmin/Spravy_aktuality/2023/reeduka%C4%8Dn%C3%A9/ZHODNOTENIE_RC.pdf

Tabuľka 3: Pridelené finančné prostriedky pre reedukačné centrá v rokoch 2020 až 2024
(na havárie, rekonštrukcie a modernizácie a nákup hmotného investičného majetku)

Finančné prostriedky	2020	2021	2022	2023	2024	SPOLU
Bežné výdavky	206 701 €	38 694 €	0 €	186 236 €	534 221 €	965 852 €
Kapitálové výdavky	121 424 €	638 760 €	125 982 €	447 161 €	697 400 €	2 030 727 €
SPOLU	328 125 €	677 454 €	125 982 €	633 397 €	1 231 621 €	2 996 579 €

Zdroj: Správa o všetkých opatreniach zodpovedných orgánov na odstránenie zistených nedostatkov
v správe Generálnej prokuratúry z 15.1.2024

2. Ďalšie štáty

2.1 Česká republika

Legislatíva k špeciálnym výchovným zariadeniam

- Zákon č. [109/2002](#) Zb. o výkone ústavnej výchovy alebo ochrannej výchovy v školských zariadeniach a o preventívne výchovnej starostlivosti v školských zariadeniach a o zmene ďalších zákonov;
- Zákon č. [363/2021](#) Zb. o sociálno-právnej ochrane detí, a o znení neskorších predpisov;
- Vyhláška [458/2005](#) Zb. o organizácii výchovnej vzdelávacej starostlivosti v strediskách výchovnej starostlivosti

Zhrnutie:

Typy zariadení	- diagnostický ústav (do 15 rokov, nad 15 rokov – 18 rokov) - detský domov (do 15 rokov) - detský domov so školou - výchovný ústav (deti nad 15 rokov, nad 15 rokov – 18 rokov), výnimočne môže byť umiestené aj 12-ročné dieťa
Trestná zodpovednosť mladistvého	15 – 18
Počet zariadení	138 detských domovov, 28 detských domovov so školou, 25 výchovných ústavov a 12 diagnostických ústavov
Ústavná výchova	Môže byť súdom opakovane predĺžená, najviac však na 3 roky Súd najmenej za 6 mesiacov preskúma dôvody umiestenia
Vek detí	do 18 rokov
Detenčné zariadenie	Existuje pre deti do 19 rokov, sú oddelené od dospelých a od osôb s duševnou poruchou
Súd pre mladistvých	áno

V Českej republike ustanovuje zákon č. 109/2002 Zb. o výkone ústavnej alebo ochrannej výchovy v školských zariadeniach tieto zariadenia: **diagnostický ústav, detský domov, detský domov so školou a výchovný ústav**. Tento zákon je s malými úpravami platný dodnes.¹¹

- **Prevádzka výchovných zariadení:**
 - ambulantná
 - celodenná starostlivosť (bez súdu na dohodu platí rodič)
- **Diagnostické centrá:**
 - do 15 rokov (do ukončenia školskej dochádzky)
 - nad 15 rokov do plnoletosti do 18 rokov
- **Výchovné ústavy:**
 - detský domov so školou do 15 rokov
 - výchovný ústav nad 15 rokov

¹¹ Porovnání systému péče o delikventy děti a mládež v České republice, Německu, Velké Británii, Francii a Chorvatsku 2017. Dostupné na: <https://docplayer.cz/105178150-Porovnani-systemu-pece-o-delikventni-deti-a-mladez-v-ceske-republice-nemecku-velke-britanii-francii-a-chorvatsku.html>

- **Výchovné ústavy psychiatrické:**
 - psychiatrické (Žulová, Jindřichův Hradec, Ostrava)
 - ochranné špecializované pre poruchy správania, uzavreté – (Boletice Děčín – do 15r., Janová Ostrava, Hrabůvka)

Počet zariadení¹²

Podľa Výročnej správy Českej školskej inšpekcie z roku 2020/2023 bolo v Českej republike 203 zariadení na výkon ústavnej výchovy alebo ochrannej výchovy – **138 detských domovov, 28 detských domovov so školou, 25 výchovných ústavov a 12 diagnostických ústavov**, ktoré zriaďuje Ministerstvo školstva, mládeže a telovýchovy.

Diagnostický ústav vykonáva komplexné vyšetrenia, ktorých výsledkom je spracovaná komplexná diagnostická správa. Pobyť dieťaťa v diagnostickom ústave trvá spravidla 8 týždňov. Detské domovy so školou sú určené pre deti s nariadenou ústavnou starostlivosťou, majú závažné poruchy správania s prechodnou alebo trvalou duševnou poruchou.

Česko sa zameriava v **prvom rade u detí a mladistvých na prevenciu delikventného správania**. Prevencia delikventného správania detí a mladistvých *primárne* – robí intervencie vo výchove a vzdelávaní smerom k predchádzaniu výskytu rizikového správania a pomáha riešiť jeho dôsledky; *sekundárne* – zameriava sa na konkrétne rizikové skupiny podľa veku dieťaťa, druhu ohrozenia a podobne, *terciárne* – predstavuje resocializačné opatrenia zamerané na trestné činy a kriminalitu.

Všetky typy prevencie sa poskytujú v školských zariadeniach pre výkon ústavnej a ochrannej výchovy a preventívnej výchovnej starostlivosti. Zriadené sú strediská, ktoré poskytujú všestrannú preventívnu špeciálno-pedagogickú starostlivosť a psychologickú pomoc deťom s rizikovým správaním.

Detské domovy so školou – starostlivosť o deti s nariadenou ústavnou výchovou, ak majú závažné poruchy správania, alebo ktoré pre svoju prechodnú alebo trvalú duševnú poruchu vyžadujú výchovno-liečebnú starostlivosť, alebo s uloženou ochrannou výchovou, zabezpečujú DTS. Do detského domova so školou môžu byť umiestňované deti spravidla od 6 rokov do ukončenia povinnej školskej dochádzky.

Výchovné ústavy poskytujú starostlivosť o **deti staršie ako 15 rokov so závažnými poruchami správania**, ktorým bola nariadená ústavná výchova alebo uložená ochranná výchova. Výchovný ústav plní najmä výchovnú, vzdelávaciu a sociálnu úlohu.

Do výchovného ústavu môže byť umiestnené aj dieťa staršie ako 12 rokov, ktoré má uloženú ochrannú výchovu a v jeho správaní sa prejavujú závažné poruchy, pre ktoré nemôže byť umiestnené v detskom domove so školou, výnimočne sa môže umiestniť dieťa staršie ako 12 rokov s nariadenou ústavnou výchovou. Ústavnú výchovu môže súd opakovane predĺžiť, avšak najdlhšie na 3 roky. Súd je povinný najmenej raz za 6 mesiacov preskúmať, či dôvody naďalej trvajú pre nariadenie ústavnej výchovy a či je možné zaistiť dieťaťu náhradnú rodinnú starostlivosť.

¹² Emailová komunikácia s Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR, podklady k Slovenskej republike a k Českej republike, dňa 26.6.2024.

Ochranná výchova – môže byť uložená v trestnom konaní jednak mladistvému (za mladistvého sa považuje osoba, ktorá dovŕšila 15. rok a neprekročila 18. rok svojho veku) a jednak osobe mladšej ako 15 rokov. Osobe mladšej ako 15 rokov možno uložiť ochrannú výchovu iba v občianskoprávnom konaní, a to povinne, pokiaľ osoba, ktorá dovŕšila 12. rok svojho veku a je mladšia ako 15 rokov spáchala čin, za ktorý trestný zákon dovoľuje uloženie výnimočného trestu, a fakultatívne vtedy, ak je to potrebné na zabezpečenie riadnej výchovy osoby mladšej ako 15 rokov, ktorá spáchala čin, ktorý by inak bol trestným činom. Ochranná výchova je jedným z ochranných opatrení, upravuje ju zákon o súdnictve vo veciach mládeže.

Psychiatrická starostlivosť o deti a mládež

Psychiatrická starostlivosť pre deti a dorast v Českej republike tvorí sieť **ambulancií a lôžkových zariadení**. Medzistupeň medzi ambulatnou a lôžkovou starostlivosťou sú Denné stacionáre. Deti s nariadeným ochranným liečením sú umiestnené v zdravotníckom zariadení.

Súd pre mladistvých na podklade vyžiadaných správ sleduje výkon ochranného liečenia a v prípade ústavného ochranného liečenia najmenej raz za dvanásť mesiacov od začiatku jeho výkonu alebo od predchádzajúceho rozhodnutia o jeho pokračovaní **preskúma, či trvajú dôvody pre ďalšie pokračovanie**.

Detenčné zariadenie

Detenčné zariadenie je inštitúcia, ktorá sa riadi samostatným zákonom o výkone zabezpečovacej detencie. V Českej republike na zabezpečenie detencie, v ktorých sú umiestňované aj deti spravuje Väzenská služba Českej republiky. Deti do 19 rokov sú umiestňované oddelene od dospelých a ďalej od osôb s duševnou poruchou.

Probačná a medičná služba

Podporu detí a mládeže s delikventným správaním zaisťuje aj **Probačná a medičná služba** ČR. Probačný program je súčasťou systému uplatňovania alternatívnych trestov a alternatív k potrestaniu v súlade s prístupmi restoratívnej justície. Probačným programom pre mladistvých, t.j. programom v zmysle znenia § 17 zákona o súdnictve vo veciach mládeže, sa rozumie najmä program sociálnej výchovy, psychologického poradenstva, terapeutický program, program zahŕňajúci všeobecne prospešnú činnosť, vzdelávací, doškoľovací, rekvalifikačný alebo iný vhodný program na rozvíjanie sociálnych zručností a osobnosti mladistvého, a to s rôznym režimom obmedzenia v bežnom spôsobe života.

Cieľom je, aby sa mladistvý vyhol správaniu, ktoré by bolo v rozpore so zákonom, podpora vhodného sociálneho zázemia a urovnanie vzťahov medzi ním a poškodeným. Probačný program schvaľuje minister spravodlivosti a zapisuje sa do zoznamu probačných programov vedeného ministerstvom spravodlivosti.

2.2 Chorvátsko¹³

Legislatíva k špeciálnym výchovným zariadeniam

- [Zákon o rodine](#)
- [Zákon o súdnictve vo veciach mládeže](#)

Zhrnutie:

špeciálny systém zariadenia väzenskej služby pre mladistvých	- väzenské oddelenie pre mladistvých Požega - oddelenie pre mladistvých s polootevoreným režimom vo väzení Požega - oddelenie pre mladistvých s otvoreným režimom vo väzení Valtura.
Typy zariadení	- supervízie s denným pobytom - nápravný ústav - nápravné zariadenie - špeciálna nápravná inštitúcia - odňatie slobody (nad 16 rokov)
Trestná zodpovednosť mladistvých	Od 14 – 21 rokov (nepĺnoletí vo veku od 14 do 18, mladí dospelí od 18 do 21 rokov)
Detenčné zariadenie	áno
Súdy pre mladistvých	áno

Dolná hranica veku trestnej zodpovednosti v Chorvátsku je **14 rokov**. Systém spravodlivosti mladistvých sa teda nevzťahuje na páchatel'ov vo veku do 14 rokov. V legislatíve označuje pojem mladiství osoby vo veku od 14 do 21 rokov a existujú dve kategórie mladistvých:

- (1) nepĺnoletí vo veku od 14 do 18
- (2) mladí dospelí vo veku od 18 do 21 rokov, mladým dospelým môžu byť udelené prísnejšie sankcie ako maloletým.

Ak si ich rodič alebo iná osoba zodpovedná za výchovu dieťaťa vedomá protiprávneho konania dieťaťa a nezabrání mu, alebo dieťa k tomuto konaniu navedie, môže byť trestne stíhaná. Podľa chorvátskeho zákona o rodine a zákona o súdnictve vo veciach mládeže, môže byť dieťaťu do 14 rokov, ktoré spáchalo trestný čin, systémom sociálnej starostlivosti udelené určité formálne nariadenie za účelom podpory rodiny alebo osoby zodpovednej za maloletého napríklad formou supervízie.

Prevenia delikventného správania, kriminality mladistvých a recidívy

Psychologickú a psychiatrickú starostlivosť v rámci prevencie delikventného správania detí a mladistvých poskytujú poradenské centrá, ktoré sú súčasťou neštátnych organizácií. Primárnou

¹³ Porovnaní systému péče o delikventy detí a mládež v Českej republike, Nemecku, Veľkej Británii, Francii a Chorvátsku 2017. Dostupné na: <https://docplayer.cz/105178150-Porovnaní-systému-peče-o-delikventní-deti-a-mládež-v-ceske-republike-nemecku-velke-británii-francii-a-chorvátsku.html>

prevenciou delikventného konania a problémov duševného zdravia detí a mladistvých sa zaoberajú aj **Centrá pre rodinu**. Úlohu poradenských centier a centier sociálnej starostlivosti v prevencii a potláčaní nežiaducich foriem správania opisuje *zákon o sociálnych službách*.

Trestné konanie vo veciach detí a mladistvých

V Chorvátsku sú do trestného konania mladistvých **zapojení výlučne odborníci** (polícia, prokurátori, vyšetrovatelia, sudcovia a obhajcovia), ktorí absolvovali **špeciálne školenia v oblasti práce s deťmi a mladistvými páchatel'mi**. Prípady mladistvých páchatel'ov sa zaoberajú takzvané **súdy pre mladistvých**, ktoré sú súčasťou všeobecných súdov. Títo sudcovia musia preukázať záujem o výchovu, potrebu detí a mladistvých, sociálnu pedagogiku, sociálnu pomoc mládeži a preukázať kvalifikáciu v danej oblasti. Systém spravodlivosti spolupracuje so sociálnymi inštitúciami a ústavmi pre mladistvých.

Hlavným účelom sankcií pre mladistvých je resocializácia, náprava pomocou výchovnovzdelávacích opatrení a ochrana pred opätovným spáchaním trestného činu. Jedná sa o komplexný prístup k náprave a liečbe mladistvých delikventov. **Niektoré výchovnovzdelávacie opatrenia sú preto nariaďované ešte pred alebo v priebehu trestného konania a pokračujú aj po odsúdení.**

Aby nedochádzalo k stigmatizácii, ktorá často vedie k recidíve, je trestné konanie, vrátane súdnych pojednávaní, neverejné. Za účelom urýchlenia začatia výchovnovzdelávacieho procesu sú jednotlivé úkony konania vo veciach mladistvých robené bez zbytočného odkladu.

Zariadenia starostlivosti o delikventné deti

Intenzívna starostlivosť a supervízia s denným pobytom v zariadení:

Toto nariadenie je udeľované, ak je na nápravu potrebná dlhodobá intenzívna vzdelávacia intervencia alebo profesijná príprava pod dohľadom poradcov mládeži a ďalších profesionálov, ale nevyžaduje sa úplné oddelenie páchatel'a od pôvodného prostredia. Dĺžka trvania nariadenia môže byť **minimálne 6 mesiacov a maximálne 2 roky**. Dĺžka trvania nariadenia môže byť od niekoľkých hodín, víkendov až po dobu pätnástich dní.

Umiestnenie do nápravného ústavu:

Ak je nevyhnutné oddeliť maloletého od jeho pôvodného prostredia a zabezpečiť stály vplyv na jeho osobnosť, vývoj, vzdelanie, odbornú prípravu a výchovu, súd nariadi umiestnenie do nápravného ústavu. Dĺžka trvania nariadenia je **minimálne 6 mesiacov a maximálne dva roky**, pričom ho súd prehodnocuje každých 6 mesiacov. Pobyt prebieha v malých bytových jednotkách v blízkosti zábavných, športových a vzdelávacích zariadení. Počas pobytu by mal mať mladistvý možnosť venovať sa aktivitám v súlade s jeho záujmami a schopnosťami, tiež vzdelávacím aktivitám a mal by sa rozvíjať jeho zmysel pre zodpovednosť.

Umiestnenie do nápravného zariadenia

Ak je nevyhnutné oddeliť maloletého od jeho pôvodného prostredia, a na rozdiel od maloletých umiestnených v nápravnom ústave sa u neho prejavujú výrazné poruchy správania a nevykazuje ochotu spolupracovať na nápravnom procese, súd nariadi umiestnenie do špeciálneho nápravného zariadenia, kde bude podrobený intenzívnejším nápravným nariadením. Dĺžka trvania nariadenia je **minimálne 6 mesiacov a maximálne dva roky**, pričom je prehodnocované súdom každých šesť mesiacov.

Odovzdanie špeciálnej nápravnej inštitúcie

Je nariaďované maloletým páchatelom s duševným a telesným postihnutím. Toto nariadenie trvá len počas potrebnej liečby v zdravotníckej inštitúcii. Dĺžka trvania tohto nariadenia **nemôže prekročiť 3 roky** a súd preveruje jeho oprávnenosť každých šesť mesiacov.

Odňatie slobody

Najzávažnejšia sankcia udeľovaná mladistvým je odňatie slobody na dobu **maximálne desať rokov**. Trest odňatia slobody je možné udeliť **len osobám starším ako 16 rokov**. Cieľom tejto sankcie je nielen ochrana spoločnosti, ale aj pozitívny vplyv na vývoj osobnosti páchatela a rozvoj jeho schopnosti, prevziať zodpovednosť, ktorý by viedol k ukončeniu páchania trestnej činnosti. Podľa chorvátskeho trestného práva nejde o trest. Odňatie slobody vykonávajú mladiství v zariadeniach väzenskej služby pre mladistvých alebo v špeciálnych oddeleniach zariadenia väzenskej služby pre dospelých. **Pracovníci v týchto zariadeniach musia mať pedagogické alebo psychologické vzdelanie.**

Bol vytvorený **špeciálny systém zariadenia väzenskej služby pre mladistvých**, ktorý sa skladá z nasledujúcich oddelení:

- väzenské oddelenie pre mladistvých Požega
- oddelenie pre mladistvých s polootvoreným režimom vo väzení Požega
- oddelenie pre mladistvých s otvoreným režimom vo väzení Valtura.

V každom zariadení sú dostupné **programy individuálnej liečby mladistvých odsúdených**. Pri ich vytváraní berie súd a tím hodnotiacich expertov do úvahy riziko, ktoré môže mladistvý odsúdený predstavovať pre spoločnosť; schopnosť výkonu práce, pracovné návyky, druh práce a pracovné podmienky; stupeň vzdelania a prípadná potreba ďalšieho vzdelávania; zdravotný stav a prípadnú potrebu zdravotnej psychologickkej alebo psychiatrickej starostlivosti; potrebu účasti na špecifických programoch (drogová závislosť, závislosť na alkohole, posttraumatická stresová porucha); potrebu právnej pomoci. Je ponúkaná aj možnosť práce v skupinách, kultúrne a športové aktivity, program prípravy na prepustenie z výkonu trestu a starostlivosti tesne po prepustení. Dbá sa na udržiavanie kontaktu mladistvého páchatela s okolitým svetom (pošta, telefonické rozhovory, návštevy rodiny a príbuzných). Plánuje sa aj zavedenie domáceho väzenia ako alternatívy k zadržaniu a trestu odňatia slobody.

Psychiatrická starostlivosť o deti a mládež (ochranné liečenie a zabezpečovacia detencia)

V Chorvátsku existuje **jedna psychiatrická nemocnica špecializovaná na starostlivosť o deti a mladistvých**, ktorá sa nachádza v Záhrebe. Ďalej poskytujú deťom a adolescentom ambulantnú psychiatrickú starostlivosť a prípadne umožňujú hospitalizáciu na veľmi krátku dobu niektoré väčšie psychiatrické nemocnice. Psychiatrickú a psychoterapeutickú starostlivosť o mladistvých so závislosťou na užívaní drog poskytujú centrá prevencie a liečby závislosti, ktoré sú súčasťou neštátneho sektora, ale spolupracujú aj s ministerstvom zdravotníctva. Ochranou práv a záujmov detí a mladistvých s psychiatrickým ochorením vedúcim k antisociálnemu a delikventnému správaniu v chorvátskych psychiatrických nemocniciach sa zaoberá ombudsman detských práv.

2.3 Francúzsko¹⁴

Legislatíva k špeciálnym výchovným zariadeniam

- [Trestný poriadok pre mladistvých](#)

Zhrnutie:

Súdny systém pre maloletých	Špeciálny súdny systém
Typy zariadení	- Umiestnenie v pestúnskej rodine - Umiestnenie v centre zvýšenej starostlivosti pre mladistvých - nápravné zariadenie - špeciálna nápravná inštitúcia - odňatie slobody (nad 16 rokov)
Mladistvý	Od 13 – 18 rokov
Detenčné zariadenie	áno
Súd pre mladistvých	áno

Vo Francúzsku sa líši **trestná zodpovednosť** (responsabilité pénale) – vek, od ktorého môže byť páchatel obvinený z porušenia zákona, a **trestná plnoletosť** (majorité pénale) – vek, od ktorého je páchatel súdený ako plnoletý, a môže mu tak byť udelený prísnejší trest. Jedinec je trestne plnoletý **až od dovŕšenia veku 18 rokov**. Z tohto dôvodu nemôže byť osoba mladšia ako 18 rokov potrestaná rovnakým spôsobom ako dospelý páchatel ani postavená pred trestný súd. Jej prípadom sa zaoberá súd pre mladistvých, ktorý jej udelí nariadenia a sankcie v závislosti od jej veku a závažnosti spáchaného činu. **Maloletým môže byť udelený trest odňatia slobody až od doby dovŕšenia veku 13 rokov**. Minimálny vek trestnej zodpovednosti vo Francúzsku, tak ako ho poznáme u nás, však neexistuje. Páchatel môže byť obvinený zo spáchania protiprávneho činu bez ohľadu na vek. Ak je páchatel maloletý, majú jeho rodičia povinnosť zaplatiť spôsobenú škodu. Dieťa je však trestne zodpovedné a je subjektom trestných sankcií.

¹⁴ Porovnání systému péče o delikventy děti a mládež v České republice, Německu, Velké Británii, Francii a Chorvátsku 2017. Dostupné na: <https://docplayer.cz/105178150-Porovnani-systemu-pece-o-delikventni-deti-a-mladez-v-ceske-republice-nemecku-velke-britanii-francii-a-chorvatsku.html>

Súdnictvo vo veciach detí a mladistvých¹⁵

Súdny systém pre maloletých páchatel'ov má tri úrovne:

- **Súd pre mladistvých – sudca špecializovaný na detských a mladistvých páchatel'ov.** Sudca pre mladistvých môže ukladať iba sociálne a výchovné nápravné opatrenia.
- **Súd pre mladistvých – sudca pre mladistvých a dvaja prísediaci,** ktorí nie sú sudcami, ale osoby ktoré majú vzdelanie a prax v oblasti detí a dospievania. Súd pre mladistvých sa zaoberá trestnými činmi spáchanými maloletými. Môže udeľovať aj trest odňatia slobody. Ak je mladistvý páchatel' odsúdený na trest odňatia slobody, je poslaný do jedného z disciplinárnych centier, ktoré sú oddelené od väzenia pre dospelých. Dôraz je kladený na sociálne nápravné programy, ktorých náplňou je výučba, konzultácia a psychiatrická pomoc.
- **Oblasťné porotné sudy pre mladistvých sa zaoberajú najzávažnejšími trestnými činmi** spáchanými maloletými vo veku nad 16 rokov, tzv. crimes (vražda, znásilnenie). Skladá sa z troch sudcov a 6 porotcov z ľudu.

Zariadenia na umiestnenie mladistvých

Uplatňuje sa v tých najzávažnejších prípadoch. V závislosti na osobnosti neplnoletého páchatel'a, druhu spáchaného činu a individuálneho vzdelávacieho programu, existuje niekoľko možností umiestnenia:

- **Umiestnenie v pestúnskej rodine:**

umožňuje naplnenie potreby dohľadu a zároveň zachovanie autonómie maloletého. Maloletý je aj po umiestnení pod dohľadom sociálneho pracovníka, ktorý mu pomáha uskutočniť jeho individuálny plán a udržiavať kontakt s pôvodnou rodinou. V roku 2010 bolo v pestúnskych rodinách umiestnených 650 maloletých. Do programu bolo prihlásených 350 pestúnskych rodín.

- **Umiestnenie v centre zvýšenej starostlivosti pre mladistvých:**

môže nariadiť súd pre mladistvých alebo oblasťný porotný súd pre mladistvých. Ide o obmedzenie slobody recidivujúcich mladistvých páchatel'ov vo veku nad 13 rokov v rámci súdnej kontroly alebo podmieneného trestu pod dohľadom. Účelom nie je len zadržanie, ale aj výchovno-vzdelávacia asistancia, ktorá má umožniť následné zaradenie páchatel'a do spoločnosti. Jej súčasťou je zhodnotenie školských a profesijných kompetencií mladistvého s cieľom vytvoriť pre neho výchovnovzdelávací program na mieru. Maximálna dĺžka pobytu v zariadení je 6 mesiacov, môže sa raz predĺžiť. Ak je umiestnenie v centre alternatívou k trestu odňatia slobody, dĺžka umiestnenia zodpovedá dĺžke trestu odňatia slobody.

Príkladom centra zvýšenej starostlivosti pre mladistvých je centrum **Les Nids**, ktorého cieľom je pochopenie dôvodov, ktoré viedli k umiestneniu, stanovenie cieľov do budúcnosti, získanie odstupu od prostredia, ktoré má naňho nepriaznivý vplyv, obnovenie rodinných vzťahov, získanie pozitívneho sebahodnotenia, spoločenské a profesijné začlenenie spočívajúce vo výbere budúceho povolania a vhodné vzdelávacie inštitúcie. Mladistvý je pod stálym dohľadom pracovníkov centra. Vychádzky sú povolené až po prvých dvoch mesiacoch pobytu. V priebehu prvých dvoch mesiacov môže chovanec opustiť centrum v sprievode pracovníka za účelom vzdelávania. Ministerstvo spravodlivosti uvádza, že 62 % mladistvých páchatel'ov sa po odchode z centra zvýšenej starostlivosti nedopustí opätovného páchania trestných činov.

¹⁵ Trestné súdnictvo pre mladistvých. Dostupné na: <https://www.justice.gouv.fr/justice-france/justice-mineurs/justice-penale-mineurs>

Psychiatrická starostlivosť o deti a mládež (ochranné liečenie a zabezpečovacia detencia)

Pedopsychiatrická starostlivosť o adolescentov vo Francúzsku **končí vo veku 16 rokov**. Klienti sú následne zverení do starostlivosti psychiatrov pre dospelých, čo môže viesť k predčasnej zmene spôsobu liečby a spôsobiť tak narušenie jej plynulého procesu. Personál tvoria psychiatri, psychológovia a zdravotné sestry. Ambulantná starostlivosť je vo Francúzsku najčastejšie používanou formou psychiatrickej starostlivosti o neplnoletých. K úplnej hospitalizácii maloletých pacientov dochádza málokedy. Vo Francúzsku je v psychiatrických liečebniach pre deti a adolescentov do 16 rokov k dispozícii 2257 postelí pre úplnú hospitalizáciu detí a neplnoletých. Z toho 2 303 vo verejnom a 225 v súkromnom sektore.

2.4 Maďarsko

Legislatíva k výchovným zariadeniam

- Zákon C z roku 2012 Trestný zákon
- Vyhláška EMMI o úprave nápravných zariadení

Zhrnutie:

Vek detí	Od 12 do 18 rokov, v nápravnom ústave do 20 rokov
Polepšovne a detské domovy	<ul style="list-style-type: none"> - Budapeštiansky nápravny inštitút – pre chlapcov, kapacita 100 - Detský domov v Ostrihome (len dievčatá) - Dievčenský vzdelávací inštitút Rákospalota (len dievčatá), kapacita 60 - Aszodský nápravny inštitút (iba chlapci) - <u>Debrecínsky nápravny inštitút</u> (iba chlapci)
Skúšobná doba	1 – 2 roky, prerušenie pobytu v nápravnom ústave
Domovy pre neplnoleté matky	áno
problémy	chýbajúci personál nekvalifikovaný personál nevhodné ubytovacie podmienky v zariadeniach <ul style="list-style-type: none"> • SZMM – Detský domov Zalaegerszegi (2018)

Podľa trestného zákona:

§ 16 Potrestať sa nesmie nikto, kto v čase spáchania trestného činu nedovršil štrnásť rokov, ak...

§ 105 (1) Mladistvý je ten, kto v čase spáchania činu dovršil **dvanásť, nie však osemnásť rok** svojho veku.

Nápravná výchova

§ 120 (1) Súd nariadi nápravnú výchovu, ak je umiestnenie v ústave nevyhnutné na efektívnu výchovu mladistvého.

Výchovu v nápravnom zariadení nemožno nariadiť osobe, ktorá v čase právoplatného rozhodnutia **dovršila 20 rokov**.

(2) Trvanie nápravnej výchovy môže byť od jedného **do štyroch rokov**.

§ 121. (1) Ak ide o nariadenie nápravnej výchovy, súd určí, že mladistvého možno dočasne prepustiť z ústavu po vykonaní polovice nápravnej výchovy, ak

a) strávil v ústave najmenej jeden rok a

b) možno dôvodne predpokladať, že cieľ opatrenia možno dosiahnuť bez ďalšieho vzdelávania v nápravnových zariadení.

(2) Doba dočasného prepustenia je rovnaká ako zvyšok nápravnej výchovy, najmenej však jeden rok.

(3) Súd dočasné prepustenie ukončí, ak je mladistvý počas dočasného prepustenia odsúdený na trest odňatia slobody, s výnimkou prípadu uvedeného v § 122, alebo je mu nariadená výchova v nápravnovýchovnom ústave. Ak súd mladistvému uloží iný trest alebo použije iné opatrenie, môže dočasné prepustenie ukončiť.

(4) V prípade skončenia dočasného prepustenia nemožno čas strávený v dočasnom prepustení započítať do výchovy v nápravnom zariadení.

§ 122. Ak je mladistvý odsúdený na výkon trestu odňatia slobody počas nápravnej výchovy alebo na dočasné prepustenie pre trestný čin spáchaný po odsúdení na nápravnú výchovu, musí sa trest odňatia slobody vykonať. V tomto prípade sa zvyšná časť nápravnej výchovy musí premeniť na trest odňatia slobody tak, že dva dni nápravnej výchovy sú nahradené jedným dňom trestu odňatia slobody.

Nápravnovýchovné ústavy¹⁶

Do nápravnovýchovných ústavov v Maďarsku sa každoročne posiela až tristo mladistvých páchatel'ov. Mladí ľudia môžu počas výkonu trestu študovať, pripravovať sa na povolanie, pracovať. Začleniť sa do spoločnosti je stále veľmi ťažké – mnohí nemajú ani byt, ani rodinu.

Pri voľbe sankcií sa preto zákon riadi zásadou, že je potrebné predovšetkým využiť výchovné prostriedky, poradie pri voľbe sankcií je takéto:

- neväzobné opatrenie,
- iný ako trest odňatia slobody,
- opatrenie zahŕňajúce odňatie slobody,
- trest odňatia slobody.

Zákon upravuje stupne výkonu trestu odňatia slobody pre mladistvých, na mladistvých nie je možné uplatniť stupeň výkonu trestu odňatia slobody, podľa tohto sa trest odňatia slobody musí vykonať v ústave pre mladistvých, t. z. **umiestnenie v nápravnom zariadení**.

Výchovné opatrenie v nápravnom zariadení je jediné opatrenie, ktoré možno použiť výlučne voči mladistvým páchatel'om. Maloletú osobu, ktorá dovŕšila 12. rok veku, ale ešte neprekročila 18. rok veku a spáchala trestný čin so spôsobilosťou byť súdená, trestá súd umiestnením do nápravného zariadenia (§ 70). Súd vo svojom rozsudku určí trvanie výchovného opatrenia v nápravnom zariadení rovnako ako trest odňatia slobody, a to v rokoch a mesiacoch, kde maloletý môže zostať **najdlhšie do dovŕšenia 20. roku** veku. Skúšobná doba môže trvať **1 – 2 roky** a počas tejto doby súd uplatňuje výchovné opatrenia (§ 116). Ak sa mladistvý počas skúšobnej doby neslušne správa, súd môže pozastavenie výkonu trestu zrušiť a umiestniť ho späť do nápravnovýchovného ústavu. Ak nebolo v skúšobnej dobe prerušené, treba na nápravné opatrenie hľadieť, ako keby nebolo uložené.

Vedenie nápravnovýchovného ústavu je tiež oprávnené umiestniť maloletého mimo ústavu na určitý čas podmienne. Súd má právo **podmienečne prepustiť maloletého**, ktorý strávil v ústave najmenej **šesť mesiacov**. Maloletý, ktorý bol podmienne prepustený, je pod dohľadom opatrovníka ustanoveného na tento účel. Ak sa maloletý počas doby podmiennečného prepustenia správa nevhodne, súd môže prepustenie odvolať.

¹⁶ Mladiství. Dostupné na: https://birosag.hu/sites/default/files/static/e-learning/btk/buntetojog1.1/lecke6_lap1.html

Polepšovne a detské domovy v Maďarsku:

- **Budapeštiansky nápravny inštitút**

Základnou činnosťou Nápravno-výchovného ústavu SZMM Budapešť je podľa jeho stanov prijímanie, stráženie, výchova a rozvoj osobnosti mladistvých chlapcov (vo veku 14 – 19 rokov), ktorí sú umiestnení do vyšetrovacej väzby. Počet lôžok je 100.

- **Detský domov v Esztergom** (len dievčatá)

Od svojho založenia je priamou ministerskou inštitúciou. V súčasnosti je to v rámci špecializovanej starostlivosti Ochrana detí, špeciálny ministerský detský domov s celoštátnou pôsobnosťou. Jeho úlohou je nápravná výchova, výchova a vzdelávanie 10-18-ročných dievčat prijatých do výchovy s ťažkými poruchami integrácie a správania.

- **Dievčenský vzdelávací inštitút Rákospalota** (len dievčatá)

Inštitúcia poskytuje príležitosti na následnú starostlivosť, najmä mladým dievčatám, ktoré dosiahli plnoletosť, ktoré boli prepustené z nápravného zariadenia, v niektorých prípadoch dokonca prepustené z vyšetrovacej väzby alebo prepustené z osobitného detského domova. Od novembra 2016 inštitúcia poskytuje spoluubytovanie pre 4 matky a ich 4 deti prevádzkovaním samostatného oddelenia. Celkovo dievčatá žijúce v inštitúcii bojujú s deviáciou, poruchami správania, psychologickými problémami, zneužívaním návykových látok. V inštitúcii žije asi 60 dievčat, ktoré tu strávia v priemere 2 roky.

- **Aszodský nápravny inštitút** (len chlapci)

Cieľom inštitúcie je zabezpečiť optimálnu motivačnú úroveň pre zverené osoby rozvíjať rozvoj osobnosti individuálnym, realistickým pedagogickým programom založeným na princípe osobnosti. Diferencovaná pedagogická štruktúra na pomoc sociálnej reintegrácii študentov. Prvky systému sú: *domáce skupiny*, ktoré fungujú podľa individuálnych pracovných plánov formulovaných na základe „Pedagogického programu“ (programy založené na socializačných úrovniach); *psychopedagogická skupina*, kde sa poskytuje terapeutická starostlivosť marginalizovaným mladým ľuďom s výraznejšími charakterovými deformáciami alkoholovej alebo drogovej závislosti; a *uzavretá skupina*: ubytovanie na uľahčenie nápravného vzdelávania agresívnych študentov, ktorí vykazujú vážne poruchy správania a opakovane porušujú všeobecný poriadok ústavu.

- **Debrecínsky nápravny inštitút** (len chlapci)

V súvislosti so systémom starostlivosti o ochranu detí vykonáva nápravné zariadenie kompenzačnú a nápravnú výchovu, ktorá rešpektuje ľudskú dôstojnosť mladistvých páchatel'ov a zohľadňuje ich vekové potreby, pričom sa súčasne snaží vyplniť medzery v predchádzajúcej životnej ceste a napraviť systém chybných postojov s cieľom predchádzať recidíve a podporovať úspešnú sociálnu integráciu.

Problémy

- **SZMM – Detský domov Zalaegerszegi** – zrušený detský domov

V novembri 2018 komisár pre ľudské práva preveril fungovanie Detského domova v Zalaegerszegu a na základe jeho odporúčania bolo toto zariadenie uzatvorené. Už v roku 2016 boli zistené vážne pochybenia a systémové porušenia základných práv pri zaobchádzaní s deťmi, o ktoré sa tam starajú. Deti žili v nevhodných podmienkach a boli vystavované nevhodnému správaniu zo strany opatrovateľov.¹⁷

¹⁷ Detský domov Zalaegerszegi. Dostupné na: <https://24.hu/belfold/2019/03/05/zalaegerszeg-gyermekotthon/>

2.5 Nemecko

- [Zákon o súde pre mladistvých \(JGG\)](#)
- [Zákon o rodine](#)

Zhrnutie:

Súdny systém pre maloletých	Trest a najmä trest odňatia slobody je považovaný za poslednú možnosť
Typy sankcií	- výchovné a zamerané na prevenciu - trest odňatia slobody (vo veku nad 14 rokov až keď je vylúčená možnosť miernejších výchovných opatrení)
Trestná zodpovednosť mladistvého	Od 14 – 20 rokov
Súd pre mladistvých	áno

Zákon o súdnictve vo veciach mládeže sa v Nemecku uplatňuje pre osoby vo veku **od 14 do 20 rokov**, ktoré spáchali trestný čin. Minimálna hranica trestnej **zodpovednosti je 14 rokov**. Osoby mladšie ako 14 rokov sú považované za deti a nemôžu byť trestne stíhané. Osoby vo veku od 14 do 17 rokov sú považované za mladistvých. Podľa *zákona* sú mladiství trestne zodpovední len v prípade, že je u nich dokázaná dostatočná osobnostná zrelosť umožňujúca pochopiť protiprávnosť svojho konania. Osoby vo veku **od 18 do 20 rokov** sú zaradené **do kategórie mladí dospelí**.

Trestné konanie vo veciach detí a mladistvých

Cieľom trestnoprávnej legislatívy u detí a mladistvých je **ich znovu zaradenie do spoločnosti a prevencia ďalšieho páchania trestného činu**. Dosahuje sa to najmä výchovno-vzdelávacím procesom, a tiež pomocou sankcií a opatrení. Mladistvým, ktorí spáchajú trestný čin prvýkrát, sú spravidla udeľované neformálne sankcie – ako odklon v trestnom konaní a podmienený trest. Udeľovanie trestov mladistvým môže podľa práva nastať iba ako posledné opatrenie („ultima ratio“).

Nemecký systém spravodlivosti vychádza z **presvedčenia, že delikvencia a kriminalita mladistvých je dočasnej povahy a postupne sa v dospelom veku vytráfi vďaka integrácii do rodinného a pracovného života**. Preto by im mali byť nariaďované čo najflexibilnejšie a najmenej stigmatizujúce opatrenia. Tieto opatrenia majú slúžiť na podporu procesu dozrievania osobnosti a nie mu v tom zabraňovať. Zameriavajú sa najmä na osobu páchatela a nie na trestný čin samotný. Majú vzdelávací charakter a sú založené na princípe vzdelávania namiesto trestania. Mladiství (vo veku od 14 do 17 rokov) a mladí dospelí (vo veku od 18 do 20 rokov) majú právo na podporu vzdelania a ochranu osobného rozvoja v ich prirodzenom prostredí.

Systém spravodlivosti vychádza tiež z princípu subsidiarity (priorita minimálnej intervencie). Trest a najmä trest odňatia slobody je považovaný za poslednú možnosť. Dochádza k nim vtedy, pokiaľ nie je možnosť udelenia iného druhu sankcie napr. výchovno-vzdelávacej alebo disciplinárnej. Vo väčšine prípadov je trestná vec mladistvého vyriešená odklonom, a ak už súd pristúpi k uloženiu sankcie, uprednostňuje výchovné alebo disciplinárne opatrenia. Prioritu má mediácia a restoratívna justícia, keď sa konflikt medzi páchatelom a obeťou rieši mimosúdnou cestou. Ani v tých najzávažnejších prípadoch nedochádza k odovzdaniu mladistvých súdom pre dospelých.

Druhy sankcií mladistvých páchatel'ov

Cieľom sankcií je, aby po prvom konflikte so **zákonom trestná činnosť mladistvého páchatel'a nepokračovala**. Pozornosť sa venuje cielej prevencii, pozitívnemu ovplyvneniu budúceho správania mladistvého, uvedomeniu si následkov vlastného správania a prevencii recidívy.

- **Odklon v trestnom konaní**

V menej závažných prípadoch môže prokurátor upustiť od trestného stíhania a nie sú potom nariadené žiadne právne opatrenia. Dochádza k tomu najmä vtedy, keď rodičia alebo iné osoby z prostredia páchatel'a, alebo on sám, sa už snažili o nápravu spáchaného trestného činu (napríklad výchovnovzdelávací podnet zo strany rodiny páchatel'a, ospravedlnenie sa obeti alebo nahradenie spôsobenej škody). Tento spôsob je v Nemecku veľmi rozšírený. Používa sa **až takmer v 70 % prípadoch kriminality mladistvých, pričom nemá negatívny vplyv na výskyt recidívy mladistvých**. K recidíve nedochádza častejšie, než je to v prípade sankcií nariadených v súdnom konaní. Dokonca má jej výskyt tendenciu znižovať sa.

- **Formálne sankcie**

Závažnejšími trestnými činmi a násilnými činmi páchanými maloletými sa zaoberá **súd pre mladistvých**. Ten udeľuje formálne sankcie typu: **výchovné opatrenia pod supervíziou sociálnej služby, disciplinárne opatrenia a zadržanie v zariadení pre mladistvých páchatel'ov**.

- **Trest odňatia slobody**

Môže byť uložený mladistvému páchatel'ovi vo veku **nad 14 rokov až vtedy, keď je vylúčená možnosť miernejších výchovných opatrení a disciplinárnych prostriedkov**. Hlavným účelom trestu odňatia slobody je zvýšenie sebaúcty mladistvého, prevzatie zodpovednosti za svoje správanie a prekonanie problémov, ktoré viedli k spáchaniu trestného činu. Má vzdelávací charakter a prebieha v špecializovaných väzenských zariadeniach pre mladistvých, ktoré sa sústreďujú na potreby a záujmy väznených. Ponúkajú športové a vzdelávacie aktivity a ich personál má pedagogické vzdelanie.

Psychiatrická starostlivosť o deti a mládež (ochranné liečenie a zabezpečovacia detencia)

Podľa § 10 ods. 2 JGG môže súd uložiť pokynom tiež povinnosť podstúpiť odvykaciu liečbu alebo ochrannú liečbu, ktorá neslúži ako forma trestu za spáchaný čin. Ten je iba podnetom na jej uloženie. Jej účelom je **odhaliť dôvod spáchaného činu a pomôcť mladistvému** si uvedomiť, že sa dopustil niečoho protiprávneho a z akého dôvodu. Veľmi častým dôvodom pre využitie týchto opatrení sú prejavy zvyšujúcej sa agresie u mladistvého, ktorá nemá zdanlivo žiadnu príčinu, podpaľačstvo, sexuálne delikty atď. Môže mať **podobu skupinovej alebo samostatnej terapie**, či už formou rozhovorov alebo rozboru správania a podobne. Je nevyhnutné, aby s uložením oboch uvedených opatrení vyslovil súhlas zákonný zástupca mladistvého. Ak ide o mladistvého staršieho než 16 rokov, vyžaduje sa aj jeho súhlas.

2.6 Poľsko

Legislatíva k výchovným zariadeniam

- [Zákon z 9. júna 2022 o podpore a sociálnej resocializácii maloletých](#)
- [Nariadenie ministra školstva a vedy z 30. marca 2023 o niektorých verejných inštitúciách školského vzdelávacieho systému](#)

Zhrnutie:

Domovy pre nepľnoleté matky	do 3 rokov dieťaťa
Typy zariadení	<ul style="list-style-type: none"> - Resocializačné centrá - Readaptačné centrá - Vzdelávacie centrá mládeže - Strediská sociopatie mládeže - Domovy pre maloletých - Nápravné zariadenie – nie na dlhšie ako 3 mesiace (pred právoplatným rozsudkom)
Trestná zodpovednosť mladistvého	13 – 21/24 rokov (od 10 rokov tzv. demoralizácia)

Ustanovenia zákona o podpore a sociálnej resocializácii maloletých sa uplatňujú v rozsahu:

- 1) konanie vo veciach **demoralizácie** – proti osobám, ktoré sú staršie ako 10 rokov a nie sú pľnoleté;
- 2) konanie vo veciach **trestných činov** – proti osobám, ktoré takýto čin spáchali po dovŕšení veku 13 rokov, ale pred dovŕšením veku 17 rokov;
- 3) výkon výchovných opatrení, liečebných opatrení alebo nápravných opatrení – voči osobám, o ktorých bolo o týchto opatreniach rozhodnuté, najdlhšie však do dovŕšenia veku 21 rokov, ak tento zákon neustanovuje inak.

V Trestnom zákone ([Kodeks karny](#)) sa uvádza, že na maloletých možno uplatniť dva druhy opatrení:

- **výchovné opatrenia** a
- **nápravné opatrenia**.

Rozdiel medzi nimi sa prejavuje v tom, že nápravné opatrenie (čo znamená umiestnenie do nápravnových výchovného zariadenia) je ekvivalentom trestu pre dospelých, čo je vyjadrené aj v znení zákona: „súd ho odsudzuje umiestniť do nápravnových výchovného zariadenia“, na druhej strane výchovné opatrenie, ktoré nie je trestom, uplatňuje súd.

[Podľa zákona o podpore a resocializácii maloletých](#) môže voči maloletým rodinný súd nariadiť **výchovné opatrenie**, ak spôsob a okolnosti spáchania činu, vlastnosti a osobné pomery maloletého, ako aj jeho postoj a správanie odôvodňujú predpoklad, že výchovné opatrenie bude účinné alebo sľubuje sociálnu rehabilitáciu maloletých. **Pri nariadení umiestnenia** maloletého do nápravného zariadenia môže rodinný súd určiť druh nápravného zariadenia, v ktorom sa má toto opatrenie vykonať.

Trestná zodpovednosť maloletých, presnejšie zodpovednosť za spáchanie zakázaného konania pod sankciou, je v poľskom práve upravená dvoma spôsobmi, a to [Trestným zákonom](#) a [Zákonom o podpore a resocializácii maloletých](#). Vzhľadom na obe vyššie uvedené právne úpravy je potrebné rozlišovať situácie:

- maloletý spácha trestný čin pred dovŕšením **13. roku veku** – súd posudzuje takýto čin len ako prejav demoralizácie a môže použiť opatrenia ustanovené v *zákone o podpore a resocializácii maloletých* ;
- maloletý spácha trestný čin vo veku od **13 do 17 rokov** – súd spravidla uplatňuje opatrenia ustanovené v *zákone o podpore a resocializácii maloletých*; ak však maloletý má **viac ako 15 rokov** a spáchal závažný trestný čin, možno vyvodiť zodpovednosť podľa *trestného zákona*, ak súd zistí, že to odôvodňujú okolnosti prípadu, úroveň vývinu páchatela, jeho vlastnosti a osobné pomery, a najmä ak sa výchovné alebo nápravné opatrenia ukázali ako neúčinné.
- páchatel spácha trestný čin **vo veku od 17 do 18 rokov** – spravidla súd použije ustanovenia *Trestného zákona*. Výnimočne však súd môže použiť namiesto trestu výchovné, liečebné alebo nápravné opatrenia určené pre maloletých, ak spáchaný čin je **priestupkom** a okolnosti prípadu, vývin páchatela, jeho vlastnosti a osobnostné predpoklady tomu nasvedčujú.¹⁸

V zmysle ustanovení [Občianskeho zákonníka](#) maloletý, ktorý má **menej než 13 rokov, nezodpovedá za spôsobenú škodu**. V poľskom systéme občianskeho práva je táto zodpovednosť založená na zásade zavinenia pri dohľade. Inými slovami, prenáša sa na osobu, ktorá sa o maloletú osobu stará.

Ako **nápravné opatrenie** možno použiť len umiestnenie v **nápravnom zariadení**. **Maloletú osobu, ktorá dovŕšila 10. rok veku, ale ešte neprekročila 21. rok veku** a spáchala trestný čin, trestá súd umiestnením do nápravného zariadenia. Dĺžku pobytu v nápravno-výchovnom ústave súd neurčuje, maloletý môže zostať najdlhšie do dovŕšenia 21. roku veku. Umiestnenie v nápravno-výchovnom ústave možno na skúšobnú dobu prerušiť. **Skúšobná doba môže trvať 1 – 3 roky** a počas tejto doby súd **uplatňuje výchovné opatrenia**. Ak sa mladistvý počas skúšobnej doby neslušne správa, súd môže pozastavenie výkonu trestu zrušiť a umiestniť ho späť do nápravno-výchovného ústavu.

Vedenie nápravno-výchovného ústavu je tiež oprávnené umiestniť maloletého mimo ústavu na určený čas **podmienečne**. Súd má právo podmienečne prepustiť maloletého, ktorý strávil v ústave najmenej šesť mesiacov. Maloletý, ktorý bol podmienečne prepustený, je pod dohľadom opatrovníka ustanoveného na tento účel. Ak sa maloletý počas doby podmienečného prepustenia správa nevhodne, súd ho môže odvolať.

¹⁸ Právna zodpovednosť maloletých, Dostupné na:

<https://sp13jaworzno.edupage.org/a/pedagog?eqa=dGV4dD10ZXh0L3RleHQzInN1YnBhZ2U9MTI%3D>

Legislatíva

Cieľom zákona o podpore a sociálnej resocializácii maloletých je vzdelávať a chrániť maloletých, a nielen trestať priestupky. Je to jasný signál pre výkonné orgány, že okrem formovania vhodných sociálnych postojov medzi maloletými by sa mali zamerať aj na pomoc a hľadanie problémov, ktoré sú základom ich demoralizácie.¹⁹

- **Obsah zákona:**

Zákonodarca dal v preambule zákona na prvé miesto rodinu, pričom dbal najmä na prvoradú úlohu rodičov vo výchovno-vzdelávacom procese maloletých. Vymedzil tiež princíp autonómie rodiny a subsidiarity štátu, teda že štát je povinný rešpektovať výchovu detí rodičmi a zároveň má v tejto oblasti určité kompetencie, ktorými by sa mal v odôvodnených prípadoch riadiť. Preambula dodala, že k starostlivosti o spoločné dobro celej spoločnosti patrí aj formovanie presvedčenia rodín o zodpovednosti za prípravu na život v komunite.

- **Zavedenie nižšej vekovej hranice** na začatie konania v prípadoch **demoralizácie:**

Nový zákon (článok 1 ods. 1 bod 1) zaviedol nižšiu vekovú hranicu (bola 13 rokov). Teraz je možné v prípade maloletých **vo veku 10 rokov** začať konanie v prípadoch demoralizácie.

- **Činnosti pre školu, právomoci riaditeľa:**

V zmysle *čl. 4 ods. 4*, ak maloletý javí známky demoralizácie alebo sa dopustil trestného činu v priestoroch školy alebo v súvislosti s plnením povinnej školskej dochádzky alebo učenia, môžu so súhlasom rodičov alebo opatrovníka maloletého udeliť písomné alebo ústne napomenutie, udeliť vykonávanie upratovacích prác a ospravedlnenie sa poškodenému. Táto zmena umožňuje humánnejšie zaobchádzanie s deťmi ako akýkoľvek iný trest.

Riaditelia majú tiež právomoc naďalej uplatňovať sankčné ustanovenia školského štatútu, keď si menší priestupok nevyžaduje zásah súdu. Navyše zákon jasne hovorí, že tieto ustanovenia budú vnímané ako pozitívum sociálnej výchovy, a nie ako pokus o ignorovanie zákona. Ak sa však maloletý dopustí trestného činu stíhaného z úradnej povinnosti, riaditeľ musí o tejto skutočnosti bezodkladne informovať príslušné orgány.

- **Zvýšenie hornej vekovej hranice** pre pobyt v nápravnom zariadení:

Nový zákon o podpore a resocializácii mladistvých hovorí, že v osobitne odôvodnených prípadoch bude môcť rodinný súd nariadiť, aby maloletý, ktorý sa dopustil najzávažnejších trestných činov, zostal v nápravnom zariadení až **do veku 24 rokov**. Táto zmena sa týka najmä páchatel'ov trestných činov ako vražda, znásilnenie a pedofília. Kritériom pri rozhodovaní o predĺžení pobytu v nápravnom zariadení bude miera demoralizácie maloletého, jeho postoj a dosiahnuté výsledky

¹⁹ Nový zákon o podpore a resocializácii maloletých, Dostupné na:

<https://www.profinfo.pl/blog/nowa-ustawa-o-wspieraniu-i-resocjalizacji-nieletnich-co-zmienia-skrot-zmian/>

v procese resocializácie. V zmysle čl. 155 bude môcť byť osoba, ktorá opustí zariadenie, podrobená trestu dohľadu probačného úradníka za účelom lepšej kontroly svojho konania.

V článku 15 ods. 6 sa uvádza, že:

Voči maloletým uvedeným v ods. 2, v osobitne odôvodnenom prípade, ak to podporuje veľmi vysoká miera demoralizácie maloletého, druh trestného činu, spôsob a okolnosti jeho spáchania, vlastnosti a osobné pomery maloletého, jeho postoj a správanie a doterajší priebeh resocializačného procesu, nariadenie umiestnenia maloletého do nápravného zariadenia, môže rodinný súd:

- pohroziť predĺžením výkonu výchovného opatrenia po **dovršení 21. roku veku**, najdlhšie však do 24. roku veku maloletého;
- nariadiť, aby sa nápravné opatrenie vykonalo po dovršení 21. roku veku, kým maloletý nedovrší určený vek, **najdlhšie však do 24. roku veku maloletého**.

- **Zriaďovanie okresných osvetových stredísk:**

Nový zákon zavádza prísnejšie **výchovné zariadenia zamerané na efektívnejšiu sociálnu rehabilitáciu maloletých**. O umiestnení rozhoduje rodinný súd. Týka sa to tak maloletých, ktorí spáchali trestný čin alebo sú ťažko demoralizovaní, ako aj osôb vyhýbajúcich sa povinnosti zdržiavať sa vo výchovno-vzdelávacom stredisku pre mládež, ktoré majú v čase vynesenia rozsudku viac ako 13 rokov (čl. 14).

- **Pomoc pre nepľnoleté matky:**

Domovy pre matky s deťmi sú novou iniciatívou ministerstva spravodlivosti, ktorej cieľom je poskytnúť primeranú podporu maloletým matkám umiestneným v okresných výchovných strediskách, polepšovniach alebo domovoch pre maloletých. V rámci tejto iniciatívy budú v určených zariadeniach organizované domovy pre matky a deti. **Dieťa tam bude môcť zostať do 3 rokov.**

V určených strediskách výchovy mládeže budú detské domovy organizované ako výchovné skupiny. Cieľom tejto iniciatívy je poskytnúť maloletým primeranú podporu v ich ťažkej situácii.

- **Iné zmeny:**

- **Zriadenie komisie**, ktorá určí súdu vhodné liečebné zariadenie pre maloletého, ktorý zápasí so zdravotnými problémami.
- Získanie **práva na obhajobu maloletých** od samého začiatku konania.
- **Povinné umiestnenie do nápravných zariadení maloletých**, ktorí spáchali najzávažnejšie trestné činy.
- **Zavedenie probačného dohľadu** nad osobou, ktorej stupeň sociálnej rehabilitácie nie je uspokojivý.

Druhy nápravných zariadení²⁰

- **Resocializačné zariadenia** (podľa § 3 nariadenia o nápravných zariadeniach a domovoch pre maloletých)
 - a) otvorené – sociálne a adaptačné centrá pre mládež,
 - b) polootvorené,
 - c) zatvorené,
 - d) so zvýšenom výchovným dohľadom.

a) Otvorené resocializačné centrá sú určené pre maloletých, ktorí:

- neboli v záchytných strediskách ani väzniciach,
- nespáchali trestný čin,
- prejavili vôľu na procese resocializácie.

Počet žiakov vo výchovnej skupine je 12. Realizuje sa všeobecné a odborné vzdelávanie, zohľadňujú sa potreby, talent a tiež záujmy študentov. Kultúrna a vzdelávacia činnosť v čase voľna.

b) Polootvorené resocializačné strediská sú určené pre maloletých, ktorých trestné činy neumožnili umiestnenie do otvorených resocializačných centier.

Počet žiakov v školskej jednotke by nemal prekročiť 10 žiakov. Realizuje sa všeobecné a odborné vzdelávanie v priestoroch centra.

c) Uzavreté resocializačné strediská sú určené pre mladistvých, ktorí opakovane ušli z otvorených a polootvorených resocializačných zariadení.

Počet žiakov v školskej jednotke by nemal prekročiť 8 žiakov. Realizuje sa všeobecné a odborné vzdelávanie v priestoroch centra. Resocializačná práca s mladistvými, najmä prostredníctvom terapeutických činností, je zameraná na zisťovanie a odstraňovanie príčin útekov.

d) Resocializačné zariadenia so zvýšeným výchovným dohľadom – deti s problémovým správaním nad 16 rokov.

Počet žiakov v školskej jednotke by nemal prekročiť 4 žiakov. Realizuje sa všeobecné a odborné vzdelávanie v priestoroch centra.

- **Readaptačné centrá** – pre maloletých, ktorí sa odmietli zúčastniť na procese výchovy, počas umiestnenia v domovoch.

Počet žiakov v školskej jednotke by nemal prekročiť 8 žiakov.

- **Vzdelávacie centrá pre mládež** – v Poľsku funguje 6 Komplexov resocializačných a socioterapeutických zariadení, 86 Centier socioterapie pre mládež a 89 Vzdelávacích centier pre mládež MOW.²¹

²⁰ Postup vo veciach maloletých. Dostupné na: <http://nieletni.karne.pl/izolacja.html#schroniska>

²¹ Centrum rozvoja vzdelávania. Dostupné na: <https://systemkierowania.ore.edu.pl/placowka>

a) Vzdelávacie centrá mládeže (MOW)

Vzdelávacie centrá mládeže sú určené pre sociálne neprispôsobivé deti a mladistvých, ktorí vyžadujú špeciálnu organizáciu učenia, metódy práce, výchovy a resocializácie ako resocializačné a výchovné strediská, a pre deti a mladistvých s ľahkým mentálnym postihnutím ako resocializačné a revalidačné strediská.

Medzi úlohy vzdelávacích centier patrí odstraňovanie príčin a prejavov sociálnej neprispôsobivosti a príprava žiakov na život v súlade s platnými spoločenskými a právnymi normami. Vzdelávacie centrá mládeže sú určené len pre mladých ľudí vo veku 10-18 rokov, ktorým súdy pre rodinu a mládež aplikovali (v zmysle zákona o podpore a resocializácii mladistvých) výchovné opatrenie vo forme umiestnenia v MOW.

K 31. októbru 2023 je v Poľsku 89 MOW vrátane:

- zariadenia pre chlapcov – 52
- zariadenia pre dievčatá – 27
- koedukované inštitúcie – 10

89 zariadení je určených pre maloletých s intelektuálnou úrovňou, vrátane:

- pre chlapcov – 52
- pre dievčatá – 27
- koedukačné – 10

b) Strediská socioterapie mládeže MOS

Centrá socioterapie mládeže sú určené pre deti a mladistvých, ktorí sú v dôsledku vývinových porúch, porúch učenia a porúch sociálneho fungovania ohrození sociálnou neprispôsobivosťou a vyžadujú si špeciálnu organizáciu učenia, metódy práce, výchovu a socioterapiu. Medzi úlohy MOS patrí odstraňovanie príčin a prejavov porúch správania a príprava žiakov na život v súlade s platnými spoločenskými a právnymi normami. Nábor do ústavov prebieha na základe žiadosti rodičov alebo zákonných zástupcov detí, ktoré majú potvrdenie z Psychologicko-pedagogickej poradne potvrdzujúce potrebu špeciálneho vzdelávania.

Register fungujúcich centier socioterapie mládeže sa nachádza v Informačnom systéme vzdelávania, kde sú hlásené všetky fungujúce centrá socioterapie mládeže. Údaje k 23. septembru 2020 nám umožňujú dospieť k záveru, že v Poľsku je v súčasnosti 86 zariadení typu MOS.

• Nápravné zariadenie pre maloletých

Existujú okološty na umiestnenie do nápravného zariadenia z výchovných dôvodov. Umiestnenie maloletého **nesmie byť dlhšie ako 3 mesiace**. Sú zriadené pre maloletých, pri ktorých ešte rozsudok nenadobudol právoplatnosť a predstavujú hrozbu pre spoločnosť.

2.7 Spojené kráľovstvo²²

Legislatíva k výchovným zariadeniam

- [Zákon o deťoch a mládeži](#)
- [Trestný zákon](#)

Zhrnutie:

Preventívne programy	Tímy pre mladistvých páchatel'ov
Súdnicstvo vo veciach detí a mladistvých	Špeciálne sudy pre mladistvých
Typy zariadení	- Detské domovy s dozorom a vzdelávacie strediská s dozorom - Vzdelávacie strediská s dozorom - Ústavy pre mladistvých páchatel'ov
Trestná zodpovednosť mladistvého	od 10 – 17/21 rokov ²³
odňatie slobody	vo veku nad 17 rokov od 10 do 14 rokov – iba výnimočne
Súd pre mladistvých	áno

Synonymom mladistvej delikvencie je „*juvenile off ending*“, čiže mladistvým páchaná trestná činnosť. **Veková hranica trestnej zodpovednosti je 10 rokov.** To znamená, že dieťa mladšie ako 10 rokov nemôže byť zatknuté ani obvinené zo spáchania trestného činu.

Preventívne programy²⁴

Existujú rôzne **preventívne programy** prevádzkované miestnymi komunitami, miestnym tímom pomáhajúcim mladistvým a detským delikventom – **tímy pre mladistvých páchatel'ov** (ďalej len YOT podľa Youth Off ending Team) alebo neziskovou organizáciou. Do ich činnosti sú často zapojené aj rodiny mladistvých. Účasť na preventívnom programe je mladistvému odporúčaná v prípade, že sa dostal do problému s políciou, hrozí mu riziko spáchania trestného činu alebo vykazuje antisociálne správanie. Účasť na programoch je dobrovoľná. Odporúča ju hlavne polícia a YOT, ale môže byť udelená aj učiteľom, sociálnym pracovníkom alebo rodičom. Tímy pomáhajúce mladistvým a detským delikventom pracujú s mladistvými, ktorí sa dostali do problému so zákonom. Skúmajú ich sociálne zázemie a pomáhajú im vyhnúť sa páchaniu trestnej činnosti. Taktiež pomáhajú mladistvým, keď sú zatknutí a zadržaní na policajnej stanici, dostanú sa pred súd, poskytujú im supervíziu v priebehu celého procesu, zostávajú s nimi v kontakte počas výkonu trestu odňatia slobody. **YOT sú súčasťou obecného zastupiteľstva a sú nezávislé na**

²² Porovnaní systému péče o delikventy deti a mládež v Českej republike, Nemecku, Velké Británii, Francii a Chorvatsku 2017. Dostupné na: <https://docplayer.cz/105178150-Porovnani-systemu-peco-o-delikventni-deti-a-mladez-v-ceske-republice-nemecku-velke-britanii-francii-a-chorvatsku.html>

²³ Trestná zodpovednosť. Dostupné na: <https://www.gov.uk/age-of-criminal-responsibility>

²⁴ Programy prevencie. Dostupné na: <https://www.gov.uk/youth-crime-prevention-programmes>

polícii a súdoch. Spolupracujú s probačnými pracovníkmi, políciou, strediskami pre deti a mládež, školami, vzdelávacími inštitúciami, neziskovými inštitúciami a miestnymi komunitami.

Na účasť na preventívnom programe sú často vyzvaní aj rodičia. Môže ísť napríklad o sprievod na vyučovanie. Súčasťou prevencie trestnej činnosti môže byť aj mentoring. Mentor je špeciálne vzdelaný dobrovoľník, ktorý pomáha deťom a mládeži s plnením školských povinností, podaním prihlášky na strednú školu alebo hľadaním zamestnania, prípadne s vysporiadaním sa so šikanovaním a podobne. Doba vedenia mentorom nie je obmedzená. Mentori nie sú prepojení s políciou ani so školou.

Súdnicstvo vo veciach detí a mladistvých

Osoby vo veku medzi **10 a 17 rokmi môžu byť zatknuté a súdené.** Je s nimi zaobchádzané inak ako s dospelými – ich prípady rieši **súd pre mladistvých.** Súd pre mladistvých je súčasťou bežného súdnicstva. Väčšinou sídli v budove miestneho súdu. Mladiství sú ale oddelení od dospelých, ktorí sa zúčastňujú na súdnom konaní, a sú im ukladané iné tresty ako dospelým a sú posielané do špeciálnych centier pre mladistvých. S mladistvými páchateľmi vo veku 18 rokov sa podľa práva zaobchádza ako s dospelými. Ak sú **odsúdení na trest odňatia slobody, sú poslaní do väzenia pre osoby vo veku od 18 do 25 rokov.**

Ak trestný čin spácha **dieťa mladšie ako 10 rokov,** zaobchádza sa s ním inak ako s mladistvým páchateľom vo veku **do 18 rokov. Nemôže byť obžalovaný z trestného činu,** ale môže mu byť udelený Local Child Curfew alebo Child Safety Order. Local Child curfew je zákaz pobytu dieťaťa bez sprievodu dospelého na verejnom priestranstve v čase od deviatej večer do šiestej ráno a môže trvať až 90 dní. V prípade, že dieťa poruší Local Child Curfew, je mu udelené Child safety order. To znamená, že dieťa býva doma, ale je po dobu troch mesiacov až 12 mesiacov pod dohľadom sociálneho pracovníka z YOT, ktorý sa stará napríklad o to, aby chodilo riadne do školy a vyhýbalo sa kontaktu s osobami, ktoré naň majú nepriaznivý vplyv.

Mladiství vo výkone trestu odňatia slobody

Mladistvému môže byť uložený **trest odňatia slobody v prípade,** že spácha trestný čin taký závažný, že neexistuje žiadna iná vhodná možnosť, jedná sa o opakovaný trestný čin alebo súd považuje mladistvého za spoločensky nebezpečného. Mladiství do veku 18 rokov, ktorým je uložený trest odňatia slobody, sú posielaní do zariadení pre mladistvých a nie do väzenia pre dospelých. Za ich umiestnenie zodpovedá Youth Justice Board. Je to výkonný orgán, ktorý dohliada na správne fungovanie systému spravodlivosti mladistvých a odporúča zariadenie vhodné podľa veku a pohlavia konkrétnej osoby, v ktorom budú naplnené jej potreby. Páchatelia mladší ako 15 rokov sú umiestnení v detských domovoch s dozorom a páchatelia **nad 15 rokov vo vzdelávacích centrách s dohľadom alebo ústavoch pre mladistvých páchateľov.** Odňatie slobody je spravidla poslednou možnosťou riešenia delikvencie detí a mladistvých.

Súd sa tomuto rozsudku snaží **vyhnúť najmä v prípade osôb vo veku od 10 do 14 rokov. V prípade závažných trestných činov, násilných a sexuálnych, môže byť osobe vo veku od 12 do 17 rokov uložený trest odňatia slobody** podľa ods. 90 a 91 zákona *Powers of Criminal Courts 2000* alebo ods. 226 a 228 trestného zákona z roku 2003. Ide o trest odňatia slobody s následným dlhotrvajúcim dohľadom YOT po prepustení. Doba jeho trvania môže byť od 4 mesiacov do 2 rokov. Prvá polovica prebieha v mieste na výkon trestu odňatia slobody a druhá v pôvodnej komunite. V prípade vraždy súd určí minimálnu dĺžku trvania trestu odňatia slobody a supervízia trvá po zvyšok života páchatel'a.

- **Detské domovy s dozorom a vzdelávacie strediská s dozorom**

Sú zriadené obecným úradom. Sú určené pre osoby **vo veku od 10 do 15 rokov**. Ide o budovy pre 8 až 40 ľudí. Poskytujú týždenne 30 hodín odbornej prípravy a vzdelávania. Hlavným rozdielom medzi nižšie spomínanými inštitúciami je vek páchatel'a, nie rozdiel v programe či v personálnom obsadení inštitúcie.

- **Vzdelávacie strediská s dozorom**

Sú prevádzkované súkromnými spoločnosťami. Sú určené pre osoby vo veku od 15 do 17 rokov. Ide o budovy pre 60 až 400 ľudí, ktoré sú rozdelené na jednotky po 5 až 8 ľuďoch. Poskytujú týždenne 30 hodín odbornej prípravy na budúce povolanie.

- **Ústavy pre mladistvých páchatel'ov**

Sú prevádzkované väzenskou službou a súkromnými spoločnosťami. **Sú určené pre osoby vo veku od 15 do 21 rokov**. Jedná sa o budovy pre 60 až 400 ľudí rozdelené na krídla po 30 až 60 ľuďoch. Ústavy pre mladistvých páchatel'ov fungujú podľa rovnakých pravidiel ako väzenie pre dospelých. Väčšina väzenských pravidiel a pokynov pre dospelých väzňov sa vzťahuje aj na mladistvých páchatel'ov. V Spojenom kráľovstve ich existuje jedenásť. Po príchode do ústavu podstúpi mladistvý páchatel' vstupné kontrolné vyšetrenie za účelom identifikácie prípadných rodinných problémov, zneužívania návykových látok a potreby zdravotnej alebo psychologickej starostlivosti. Je mu odobraný osobný majetok (napr. peniaze a telefón). Tiež sa kontroluje, či pri sebe nemá drogy. Sú mu poskytnuté detailné informácie o režime a je mu pridelený osobný asistent, ktorý je jeho prvou kontaktnou osobou a stará sa o jeho zdravie a osobnú pohodu. Spolupracuje s neziskovými organizáciami, mestskou radou, súdom a políciou. Stará sa o mladistvých vo výkone trestu odňatia slobody a ihneď po ich prepustení, podieľa sa na prevencii opakovaného páchania trestnej činnosti a zabezpečuje dohľad **prostredníctvom národnej probačnej služby**.

V priebehu výkonu trestu sa mladistvý vzdeláva a pripravuje na ďalšie povolanie. Ich vzdelávanie zabezpečujú miestne orgány, napríklad štátne školy. Môžu sa zapojiť aj do odbornej prípravy. Môžu tiež požiadať o dočasné prepustenie za účelom účasti na vzdelávacích programoch a prípravy do zamestnania. Podpora je mladistvému poskytovaná zo strany osobného asistenta, sociálnych pracovníkov, učiteľov, lekárov, zdravotných pracovníkov, kňaza alebo osoby z YOT, ktorá zostane v kontakte s mladistvým vo výkone trestu a je mu k dispozícii v prípade potreby.

Všetci pracovníci v ústavoch pre mladistvých páchatel'ov, ktorí pracujú priamo s mladistvými na pravidelnej báze, majú dokončené **vzdelanie v oblasti sociálnej práce** alebo probácie a absolvujú odbornú prípravu v rámci Juvenile Staff Awareness Programme, ktorá trvá sedem dní a ktorej cieľom je pochopenie situácie mladistvých odsúdených.

Právne služby sú zabezpečované často mimovládnyimi organizáciami. Môžu byť požadované v prípade, že má mladistvý obavy, že sa nemôže slobodne vyjadrovať, niečomu nerozumie, alebo sa cíti nepochopený. Právni poradcovia pravidelne navštevujú inštitúcie zaoberajúce sa trestnou činnosťou mladistvých a tréningové centrá. Dá sa s nimi spojiť aj telefonicky. K dispozícii sú aj mimovládne organizácie: The Howard League (právne poradenstvo mladistvým do 18 rokov), The Prison Reform Trust a Nacro (poradenstvo a podpora mladistvých a ich rodín, neposkytujú však právne poradenstvo).

Psychiatrická starostlivosť o deti a mládež (ochranné liečenie a zabezpečovacia detencia)

Významnou súčasťou prevencie delikvencie a trestnej činnosti detí a mladistvých je terapeutická intervencia, ktorá sa spája s vyššou efektivitou prevencie recidívy než trestanie. V Spojenom kráľovstve (Anglicko a Wales) vznikol **pojem forenznej psychiatrie detí** a adolescentov, ktorý zahŕňa právo, psychiatriu a vývojovú psychológiu. Je to hlavný prístup k riešeniu problému delikvencie detí a mladistvých. Aplikácia tohto odboru do praxe viedla k zníženiu miery recidívy. Ak je nepnoletý zadržaný, obvinený alebo má byť predvedený pred súd a existujú uňho príznaky duševnej poruchy, požaduje sa posúdenie jeho psychického stavu zariadením poskytujúcim služby pre duševné zdravie detí a adolescentov, ktoré spolupracuje s YOT na príprave efektívneho plánu intervencie. Intervencia musí byť založená na multidisciplinárnom prístupe a musí vychádzať z podrobnej správy o duševnom stave mladistvého páchatel'a, s prihliadnutím na jeho individuálne potreby.

3. Zhrnutie a záver

Skúmané štáty majú zavedené špeciálne výchovné zariadenia pre deti. Delia sa na zariadenia **výchovnej prevencie** a na zariadenia **náhradnej výchovy**. Na Slovensku máme **13 reedukačných centier**, ktoré sú rozdelené: pre deti do 15 rokov, nad 15 rokov a pre deti do ukončenia ich prípravy na povolanie. Do centra sa deti prijímajú po absolvovaní diagnostiky. U nás sú reedukačné centrá najmä s **otvoreným režimom** a vo väčšine sú v týchto zariadeniach **chlapci (70 %)**.

Vekové hranice trestnej zodpovednosti mladistvých

Štát	Veková hranica
Slovensko	14 – 18
Česká republika	15 – 18
Chorvátsko	14 – 21
Francúzsko	13 – 18
Maďarsko	12/14 – 18/20
Nemecko	14 – 20
Poľsko	13 – 21/24 rokov (od 10 rokov tzv. demoralizácia)
Spojené kráľovstvo	10/17 – 21

Spracovala autorka na základe zistených údajov²⁵

Za posledných niekoľko rokov sme zaznamenali vo všetkých sledovaných štátoch (*Francúzsko, Nemecko, Chorvátsko, Česká republika a Spojené kráľovstvo*) výrazný posun v **prospech alternatívneho prístupu k riešeniu delikvencie mladistvých**, najmä prostredníctvom odklonu od trestného konania. Pre trestné právo vo veciach mladistvých existuje spoločná stratégia zavádzania **restoratívnej justície** (mediácia, sankcie vyžadujúce ospravedlnenie sa obeti, nápravu spôsobenej škody a podobne).

Vo *Francúzsku* **prevláda vzdelávací prístup a rozvinul sa systém súdnej ochrany**, keď je mladistvý páchatel' pod dohľadom kurátora, ktorý dohliada na ochranu jeho práv a záujmov.

V *Spojenom kráľovstve* boli v rámci reformy z roku 1994 a 1998 zavedené prísnejšie sankcie a veková hranica trestnej zodpovednosti sa **znižila na 10 rokov**. Následne sa zriadili uzavreté **ústavy sociálnej starostlivosti pre maloletých vo veku 10 až 14 rokov**, zaviedlo sa udeľovanie zákazov za antisociálne správanie, rozšíril sa rozsah sociálnej kontroly mladistvých a sprísnil sa alternatívne tresty. Rozsudky vo veciach mladistvých viedli častejšie k trestu odňatia osobnej slobody než v ostatných európskych krajinách. Pre *Spojené kráľovstvo* je typický model, ktorý sa **vyznačuje**

²⁵ K téme pozri tiež Porovnávacia analýza Parlamentného inštitútu č. 21/2024. Pazderová, Dominika (2024): *Trestnoprávna rovina šikany na školách*. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=nrsr/kancelaria/pi/oa/materialy/pm/2024>

zameraním na prevenciu recidívy. Hlavným znakom tohto prístupu je včasná intervencia a **nulová tolerancia** aj k málo závažným priestupkom a trestným činom spáchaným prvýkrát.

Nemecký systém spravodlivosti vychádza z presvedčenia, že delikvencia a kriminalita mladistvých je dočasnej povahy a postupne sa v dospelom veku vytratí vďaka integrácii do rodinného a pracovného života. Cieľom trestnoprávnej legislatívy vo veci detí a mladistvých je ich znovuzaradenie do spoločnosti a prevencia ďalšieho spáchania trestného činu. V rámci reformy trestného práva vo veciach mladistvých sa zvýšila **miera používania odklonu konania** a **boli pridané nové druhy alternatívnych opatrení** – mediácia, tréning sociálnych zručností, všeobecne prospešné práce, dohľad sociálneho pracovníka.

V *Českej republike* je zavedená od roku 2003 zvýšená **miera používania odklonu konania** a **vzdelávacích nariadení v trestnom konaní** vo veciach mladistvých. V roku 2009 bol síce pre veľmi vážne prípady *zavedený nový druh represívnej sankcie* – predbežné zadržanie, ale zároveň sa v systéme spravodlivosti mladistvých zachoval vzdelávací a restoratívny prístup, ktorý opisuje aj *zákon č. 257/2000 Zb. (zákon o Probačnej a mediáčnej službe)*. Cieľom je resocializovať neplnoletého páchatela. Mladistvým páchatelom sa udeľujú rôzne nariadenia, ktoré berú do úvahy osobnosť páchatela, podporujú jeho správny vývoj a slúžia na prevenciu opätovného páchania trestných činov.

Postup pri úprave zákona trestnej zodpovednosti a trestania mladistvých v *Českej republike* a *Nemecku* sa odlišujú. V *Nemecku* tieto reformy prebiehajú **zdola nahor**. Na začiatku sa do praxe **na miestnej úrovni zavedú jednotlivé projekty**, ktoré sa v prípade **úspešnosti rozšíria do celého štátu**, a následne dôjde k zmene legislatívy. V *Českej republike* spravidla **dochádza na začiatku k zmene zákona a až následne k vyvinutiu potrebnej infraštruktúry**.

V *Poľsku* maloletú osobu, ktorá dovŕšila 10. rok veku, ale ešte neprekročila 21. rok veku, a spáchala trestný, trestá súd umiestnením do nápravného zariadenia. Umiestnenie v nápravno-výchovnom ústave možno na skúšobnú dobu prerušiť. Skúšobná doba môže trvať 1 – 3 roky a počas tejto doby súd uplatňuje výchovné opatrenia. Maloletý, ktorý sa dopustil **najzávažnejších trestných činov**, môže zostať v nápravnom zariadení až do veku **24 rokov**.

V štátoch *Česká republika, Francúzsko, Spojené kráľovstvo, Poľsko, Nemecko a Chorvátsko* je trest obmedzenia osobnej slobody používaný ako posledná možnosť, pričom sa dbá na to, aby trval čo najkratšie. Zadržiavacia väzba je vo všetkých krajinách používaná ako posledná možnosť, ale len v *Českej republike, Nemecku a Francúzsku* musí podľa právnych predpisov trvať čo najkratšie.

Dolná veková hranica trestnej zodpovednosti sa v porovnávaných štátoch **pohybuje medzi 10 a 15 rokmi**. Najvyššia veková hranica trestnej zodpovednosti je v *Českej republike (15 rokov)*, najnižšia v *Spojenom kráľovstve* a v *Poľsku (10 rokov)*. V *Spojenom kráľovstve* je **trest odňatia slobody, ktorý môže byť udelený súdom pre mladistvých, obmedzený na 2 roky**, pričom napríklad

v Nemecku je **to až 10 rokov**. Vo Francúzsku nie je minimálna hranica trestnej zodpovednosti uvedená v tom zmysle, ako je to v Českej republike a ostatných porovnávaných krajinách.

Vo francúzskom právnom systéme **neexistuje ustanovenie, ktoré by nejakým spôsobom rozlišovalo trestnú zodpovednosť páchatelov mladších než 18 rokov**. Rozdelenie podľa veku je zavedené až vo fáze ukladania trestu či opatrenia. U maloletých páchatelov do 13 rokov nemôže súd uložiť trest, môže uložiť iba výchovné opatrenie. Pre ďalšie dve vekové kategórie, a to medzi 13 a 16 rokmi a 16 a 18 rokmi, nemôže súd uložiť trest odňatia slobody, ktorý by bol dlhší ako polovica tej doby, ktorá prináleží dospelému.

Vo Francúzsku, Nemecku, Chorvátsku, Českej republike **existujú špeciálne súdy alebo výbory pre mladistvých** a odovzdanie mladistvého páchatel'a súdu pre dospelých tu spravidla nie je povolené. V Spojenom kráľovstve tiež existujú špeciálne súdy pre mladistvých, ale mladiství páchatelia (10 – 17 rokov) môžu byť vo veľmi závažných prípadoch (vražda alebo trestný čin, za ktorý by bol dospelému páchatel'ovi udelený trest odňatia slobody na dobu vyššiu než 14 rokov) odovzdaný Korunnému súdu. Korunný súd sa v prípade neploletých páchatel'ov riadi mierne odlišnými pravidlami.

4. Zdroje

1. Reedukačné centrum. Dostupné na: <https://www.direktor.sk/sk/casopis/manazment-skoly-v-praxi/reedukacne-centrum.m-342.html>
2. Reedukačné centrá. Dostupné na: https://www.statpedu.sk/files/sk/svp/statne-vychovne-programy/statny_vychovny_program_pre_reedukacne_centrum.pdf
3. Zhodnotenie Generálnej prokuratúry Slovenskej Republiky o stave zákonnosti v reedukačných centrách, Bratislava 2023. Dostupné na: https://www.genpro.gov.sk/fileadmin/Spravy_aktuality/2023/reeduka%C4%8Dn%C3%A9/ZHODNOTENIE_RC.pdf
4. Správa o všetkých prijatých opatreniach zodpovedných orgánov na odstránenie zistených nedostatkov v Správe Generálnej prokuratúry SR o stave zákonnosti v reedukačných centrách z 15. 1. 2024, interný materiál prerokovaný na 10. schôdzi Výboru NR SR pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport dňa 6. júna 2024, vzatý na vedomie uznesením č. 25/2024 (<https://www.nrsr.sk/dl/Browser/Committee?committeeExternalId=184>)
5. Štátna školská inšpekcia. Dostupné na: <https://www.ssi.sk/2023/07/11/ani-jedna-budova-reedukacneho-centra-nema-oddelenie-s-ochrannym-uzatvorenym-rezimom/>
6. Emailová komunikácia s Ministerstvom školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR, podklady k Slovenskej republike a Českej republike, dňa 26.6.2024
7. Porovnaní systému péče o delikventy deti a mládež v Českej republike, Nemecku, Veľkej Británii, Francii a Chorvatsku 2017. Dostupné na: <https://docplayer.cz/105178150-Porovnaní-systému-péče-o-delikventní-děti-a-mládež-v-česke-republice-nemecku-velké-británii-francii-a-chorvatsku.html>
8. Trestné súdnictvo pre mladistvých. Dostupné na: <https://www.justice.gouv.fr/justice-france/justice-mineurs/justice-penale-mineurs>
9. Mladiství. Dostupné na: https://birosag.hu/sites/default/files/static/e-learning/btk/buntetojog1.1/lecke6_lap1.html
10. Detský domov Zalaegerszegi. Dostupné na: <https://24.hu/belfold/2019/03/05/zalaegerszeg-gyermekotthon/>
11. Zneužívanie v detskom domove v Zalaegerszegu, Dostupné na: <https://24.hu/belfold/2017/03/08/bantalmazas-a-zalaegerszegi-gyermekotthonban-bukott-a-vezeto-nyomoz-a-rendorseg/>
12. Právna zodpovednosť maloletých, Dostupné na: <https://sp13jaworzno.edupage.org/a/pedagog?eqa=dGV4dD10ZXh0L3RleHOzJnN1YnBhZ2U9MTI%3D>
13. Zákon o podpore a resocializácii maloletých. Dostupné na: https://orka.sejm.gov.pl/proc9.nsf/ustawy/2183_u.htm
14. Postup vo veciach maloletých. Dostupné na: <http://nieletni.karne.pl/izolacja.html#schroniska>
15. Centrum rozvoja vzdelávania. Dostupné na: <https://systemkierowania.ore.edu.pl/placowka>
16. Trestná zodpovednosť. Dostupné na: <https://www.gov.uk/age-of-criminal-responsibility>
17. Programy prevencie. Dostupné na: <https://www.gov.uk/youth-crime-prevention-programmes>

Všetky zdroje sú aktuálne k dňu zverejnenia materiálu

Všetky iniciatívne materiály PI nájdete na:
[https://www.nrsr.sk/web/?sid=nrsr/kancelaria/pi/oa/
materialy/pm](https://www.nrsr.sk/web/?sid=nrsr/kancelaria/pi/oa/materialy/pm)

Parlamentný inštitút
Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
pi@nrsr.sk
www.nrsr.sk

